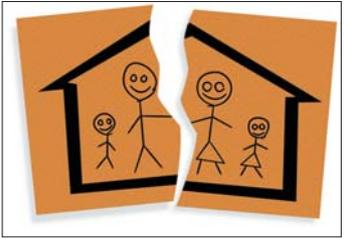




Пакуль тата на здымках...



У разводах вінаватыя жанчыны?



Чаму не варта ганяцца за сенсацияй **СТАР. 15**

ЦЫТАТА ДНЯ



Ія МАЛКІНА, першы намеснік міністра прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя:

«Сёння мы разам з Міністэрствам энергетыкі рэалізуем досыць вялікую колькасць праектаў, якія дазваляюць гаварыць аб станоўчым перспектывным развіцці энергетычнай галіны ў цэлым. Мы, безумоўна, адзначаем істотны экалагічны эфект ад увядзення Беларускай атамнай электрастанцыі. Эканоміка, энергетыка, экалогія — гэта тры кіты, якія ляжаць у аснове ўстойлівага развіцця любой дзяржавы, і Беларусь не з'яўляецца выключэннем».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 13.10.2016 г.

Долар ЗША		1,9189 ▲
Еўра		2,1187 ▼
Рас. руб.		0,0306 ▼
Укр. грыўня		0,0743 ▲



Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

# ЗВЯЗДА

13 КАСТРЫЧНІКА 2016 г. ЧАЦВЕР № 198 (28308)

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А



Восень — сезон сельскагаспадарчых кірмашоў. Шмат з іх праходзіць цяпер у сталіцы. У Мінску валанцёры руху «Добрае Сэрца» ў межах акцыі БРСМ дапамагалі ветэранам Вялікай Айчыннай вайны давезці дадому пакупкі, набытыя на кірмашы. Фота зроблена на адной з гандлёвых пляцовак — каля мінскага Палаца спорту.



## Ураджай з дастаўкай

■ Парламенцкі дзённік

### ДЗВЕ ПРАГРАМНЫЯ МЭТЫ —

рэалізаваць рашэнні Усебеларускага сходу і мабілізаваць кадры — пастаўлены перад шостым скліканнем Савета Рэспублікі

Учора на першай сесіі верхняй палаты парламента былі выбраны Прэзідыум. Старшынёй стаў Міхаіл МЯШНІКОВІЧ, намеснікам — Марыяна ШЧОТКІНА. Таксама адбыліся выбары кіраўніцтва пастаянных камісій. Старшыні камісій абзначылі задачы, якія стаяць перад Саветам Рэспублікі.



### СТАТЫСТЫЧНЫ ЗРЭЗ

У шостым скліканні 56 чалавек выбраны, а адзін назначаны Прэзідэнтам. Сярод 57 сенатараў 30% — жанчыны. Восем членаў ужо працавалі ў мінулых скліканнях. Традыцыйна ў верхнюю палату прайшлі найбольш аўтарытэтных прадстаўнікі грамадства. 25 членаў маюць дзяржаўныя ўзнагароды, дзесяць — ганаровыя званні, 15 — вучоную ступень ці вучонае званне, сярод іх ёсць два члены-карэспандэнты Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і 8 прафесараў.

**СТАР. 2**

Аляксандр БАГДАНОВІЧ:

■ Асоба

### «Варыянтаў з вяртаннем няма»

Як алімпійскі чэмпіён пакідае спорт і пачынае новае жыццё

Біяграфія Аляксандра Багдановіча добра б легла ў аснову якога-небудзь неапаганга фільма. У яго жыцці быў як поспех, які прыйшоў яшчэ ў маладым узросце, так і пот, боль і кроў, без якіх сёння немагчымы прафесійны спорт.

За плячыма ўжо былога атлета — тры Алімпіяды і медалі ўсіх топ-турніраў, якія толькі магчымыя ў вяслярным спорце. Гульні ў Рыа павінны былі стаць апошнімі ў яго кар'еры і закругліць гісторыю самага паспяховага канаіста краіны, аднак удзельнічаць у іх не давялося. У інтэрв'ю «Звяздзе» Аляксандр Віктаравіч расказвае, як прыйшлося перажываць беспадстаўнае адхіленне ад Алімпіяды, куды выдаткаваў свае першыя прызвыі і чаму пасля завяршэння спартыўнай кар'еры вырашыў стаць дэпутатам.



— Аляксандр Віктаравіч, перад Алімпійскімі гульнямі 2016 вы казалі, што гэты старт стане для вас апошнім. Нічога не змянілася?

— Не, маё рашэнне застаецца ранейшым, нягледзячы на тое, што Гульні для мяне не было. Варыянтаў з вяртаннем у вялікі спорт няма, хіба толькі ў ролі кансультанта, калі беларускаму веславанню недзе трэба будзе дапамагчы, я зраблю гэта з задавальненнем. Хоць цяпер у нас дастаткова спецыялістаў, якія разбіраюцца ў гэтай справе. У мяне была мэта — выступіць на Алімпійскіх гульнях, я ішоў да яе ўвесь гэты час, каб там завяршыць сваё выступленне. Як паказвалі вынікі сёлетняга сезона, мы знаходзіліся ў вельмі добрай форме і рэальна прэтэндавалі на медалі, але абставіны не далі нам пазмагацца за ўзнагароды.

— Зараз падтрымліваеце фізічную форму?

— Так, трэніруюся трохі, спрабую сябе ў розных відах спорту. Сына ваджу па ўсіх секцыях, каб паказаць, якія ёсць варыянты, дзе можна паспрабаваць сябе, і разам з ім пазнаю нешта новае.

**СТАР. 4**



## ДЗВЕ ПРАГРАМНЫЯ МЭТЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Акрамя гэтага, сярод сенатараў — Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол, дэпутат Палаты прадстаўнікоў чацвёртага склікання, восем кіраўнікоў прадстаўнічых, выканаўчых і распарадчых органаў, чатыры рэктары ВУНУ.

**Лідзія ЯРМОШЫНА**, старшыня Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў, павіншавала выбраных сенатараў і пажадала паспяховай працы на карысць рэспублікі:

— Упэўнена, што ваша актыўнасць будзе садзейнічаць далейшаму ўдасканаленню нацыянальнага заканадаўства, умацаванню суверэнітэту нашай краіны і забеспячэнню дастойных умоў жыцця грамадзян.

### АДКАЗНАСЦЬ ЗАКАНАДАЎЦАЎ

Міхаіл Мясніковіч быў выбраны старшынёй Савета Рэспублікі аднагалосна. Ён падзякаваў за довер і адзначыў, што ў заканадаўчай дзейнасці трэба больш увагі аддаваць прагназаванню рэалізацыі законаў.

— Перад Саветам Рэспублікі шостага склікання стаць вельмі складанай задачай, — дадаў старшыня Савета Рэспублікі. — Яны могуць быць аб'яднанымі ў дзве вялікія групы. Першая — стварэнне нарматыўна-прававых умоў для дасягнення праграмных мэт, вызначаных пятым Усебеларускім сходам, дакументам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, урада і ўласнымі рашэннямі Савета Рэспублікі па іх рэалізацыі. Папярэдняе, пятае, скліканне Савета Рэспублікі ў цесным кантакце з рэспубліканскімі і мясцовымі органамі ўлады адпрацавала прыкладны пералік са 129 нарматыўна-прававых актаў, якія трэба распрацаваць і прыняць. Зроблена гэта было ўпершыню ў парламенцкай практыцы. Цяперашні склад Савета Рэспублікі, мяркую, вывучыць гэтыя палажэнні, якія ўжо накіраваны ў Савет Міністраў, пры неабходнасці ўнясе актуальныя змены і дапаўненні, што дазволіць плановаць нашу работу, выбудоваць яе сістэмна, імкнучы да таго, каб законы ўтрымлівалі нормы пераважна прамога дзеяння. Другая група задач — гэта палітычная і арганізацыйная мабілізацыя кадраў.

Марыяна Шчоткіна, былы міністр працы і сацыяльнай абароны, стала намеснікам старшыні Савета Рэспублікі. За яе таксама прагаласавалі ўсе 57 сенатараў, якія прысутнічалі на пасяджэнні.

— Сёння вельмі важна сканцэнтраваць намаганні на тым, каб усе заканадаўчыя акты працавалі эфектыўна, і кожны напраект, які прымаецца, неабходна рашаючы перш за ўсё ў практычнай плоскасці, — заявіла Марыяна Акіндзінаўна. — Інтэрэсы грамадзян — гэта наш клопат. І зваротная сувязь з насельніцтвам, з уладай, якая на месцы рэалізуе заканадаўчыя акты, павінна стаць неад'емнай часткай нашай паўсядзённай працы. Яшчэ адна задача, якая стаіць перад намі, — умацаванне аўтарытэту парламента, сувязь са сродкамі масавай інфармацыі, таму што наша работа павінна быць празрыстай і зразумелай для кожнага.

### ЛІБЕРАЛІЗАЦЫЯ І ПЕРАДАВЫ ВОПЫТ

На пасяджэнні таксама былі выбраны старшыні пастаянных камісій Савета Рэспублікі. Склад кіраўнікоў камісій абнавіўся на 80%:

толькі Уладзімір Панцохоў застаўся на той жа пасадзе, якую займаў падчас работы мінулага склікання. Кожны старшыня раскажаў, якія праблемы плануе вырашаць у бліжэйшай будучыні.

**Ала БОДАК**, старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па заканадаўстве і дзяржаўным будаўніцтве:

— Вельмі важна захаваць пераемнасць заканадаўчай дзейнасці. Лічу неабходнай далейшую лібералізацыю і гуманізацыю нацыянальнага заканадаўства з захоўваннем яго сацыяльнай накіраванасці. Рэгулюючы любыя сферы жыццядзейнасці нашага грамадства, трэба памятаць асноўны пастулат Канстытуцыі — гэта Артыкул 2, паводле якога чалавек, яго правы і свабоды, гарантыя іх рэалізацыі з'яўляецца вышэйшай каштоўнасцю, мэтай грамадства і дзяржавы.

**Уладзімір ПАНЦОХОЎ**, старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па эканоміцы, бюджэце і фінансах:

— Плануем рэалізаваць назапашаны патэнцыял для фундаментальнага забеспячэння рашэнняў пятага Усебеларускага народнага сходу, прыняць удзел ва ўдасканаленні гандлёвай базы, паляпшэнні інвестыцыйнага клімату, павышэнні эфектыўнасці ўзаемаадносін дзяржавы і бізнесу, мадэрнізацыі адносін уласнасці і стварэнні ўмоў для развіцця высокатэхналагічных сектараў развіцця эканомікі. Будзем выкарыстоўваць свае веды і вопыт для прасоўвання інтарэсаў нашай краіны ў парламенцкіх органах міждзяржаўных утварэнняў.

**Ірына СТАРОВОЙТАВА**, старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіццям:

— Кола пытанняў, якія разглядаюцца гэтай камісіяй, акрамя кожнага жыхара нашай краіны. Першачарговай задачай з'яўляецца ўдасканаленне нацыянальнай сістэмы адукацыі ў адпаведнасці з патрэбамі інавацыйнай эканомікі, інфармацыйнага грамадства і пытаннямі грамадства.

**Аляксандр ПАПКОЎ**, старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па рэгіянальнай палітыцы:

— Праблем у гэтай галіне вельмі шмат. Самая галоўная — наколькі мы ведаем сітуацыю і як працуе наша заканадаўства, тая нарматыўная база, па якой мы жывём сёння. Я мяркую, мы павінны вельмі сур'ёзна маніторыць усё тое, што звязана з праблемамі развіцця мясцовага самакіравання і рэгіянальнай палітыкі.

**Сяргей РАХМАНАЎ**, старшыня пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы:

— Акрамя ўдасканалення нацыянальнага заканадаўства з улікам перадавога міжнароднага вопыту, неабходна значна ўзмацніць агульную аналітычную прапрацоўку. Гэта звязана з рэалізацыяй нааўнага ў краіне чалавечага патэнцыялу. У нас ён выкарыстоўваецца, на жаль, не ў поўнай меры. У Беларусі хапае людзей, якія могуць быць экспертамі, валодаючы сур'ёзным інтэлектуальным патэнцыялам. З імі трэба раіцца і прымаць адпаведныя рашэнні.

**Надзея АНІСОВІЧ**, [anisovich@zviazda.by](mailto:anisovich@zviazda.by)

### ■ Энергетыка

## Нафтагазавая спрэчка вырашана?



На нафтагазавым фронце добрая навіна. Беларусь і Расія дамовіліся аб зніжэнні цаны на газ. Паводле дамоўленасці, наша краіна адмяняе павышаную плату за транзіт расійскай нафты. Міністэрства антыманапольнага рэгулявання і гандлю (МАРГ) ужо прыняла адпаведную пастанову №34 «Аб тарыфах на нафту на паслугі па транспарціроўцы нафты па магістральных трубаправодах, размешчаных на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь». Датай уступлення дакумента ў сілу прызначана 12 кастрычніка. Акрамя таго, расійскі бок не знізіць аб'ёмы пастаўкі нафты ў нашу краіну — аб'ём складзе 24 млн тон (мог скараціцца да 18 млн тон).

У гэты панядзелак прэм'ер-міністрам дзвюх краін **Дзмітрый МЯДЗВЕДЗЕЎ** і **Андрэй КАБЯКОЎ** па тэлефоне пацвердзілі дамоўленасці віцэ-прэм'ераў, дасягнутыя на мінулым тыдні. Згодна з імі цана на пастаўку расійскага газу застаецца ранейшай. Аднак, паводле інфармацыі газеты «Коммерсант», «механізм міжбюджэтнай кампенсацыі», які прыменіць расійскі бок, фактычна знізіць канчатковую суму. Пры гэтым частка даходаў, якія губляе «Газпром» будучы кампенсаванія з расійскага бюджэту. Ужо сёлета Расія выплаціць каля 400 млн долараў, а ў 2017 годзе памер газавай субсідыі можа дасягнуць 800 млн долараў. Па папярэдніх падліках, цана на газ для Беларусі ў 2017-м стане на чвэрць меншай — каля 100 долараў за тысячу кубаметраў.

Таксама намеснік прэм'ер-міністра **Уладзімір СЯМАШКА** заявіў, што краіна атрымае аднамомантавае зніжэнне кошту ўжо сёлета, пагасіўшы назапашаную на 1 ліпеня запасычанасць перад «Газпромам».

### ○ У ТЭМУ

## Першы крок у стварэнні адзінага рынку

Дасягнутыя з Расіяй дамоўленасці па газе і нафце з'яўляюцца кампрамісам у інтарэсах дзвюх краін, заявіў міністр энергетыкі Беларусі **Уладзімір ПАТУПЧЫК** на Беларускай энергетычным і экалагічным форуме, які праходзіў у Мінску.

У прыватнасці, міністр адзначыў, што падпісаны пратакол — гэта рашэнне, якое дазваляе на комплекснай аснове вырашыць усе праблемы, якія меліся ў нафтагазавай сферы нашых краін. «Сам пратакол — гэта, безумоўна, кампраміс, які ўлічвае інтарэсы дзвюх краін і дазваляе нам з добрай перспектывай глядзець у будучыню ў межах будаўніцтва Еўразійскага эканамічнага саюза», — удакладніў Уладзімір Патупчык. Ён паведаміў, што пратакол дазваляе забяспечыць да 1 ліпеня 2019 года стварэнне агульнага электраэнергетычнага рынку, а да 1 студзеня 2025 года — агульнага рынку газу.

Міністр упэўнены, што прынятыя рашэнні дазволілі бакам зняць усе праблемныя шурпатацы ў газавай сферы. «Адначасова з гэтым былі зняты ўсе пытанні і ў нафтавай сферы: беларускі бок скасаваў пастанову па павышэнні тарыфаў па прапампоўцы нафты па тэрыторыі Беларусі, а Расія зняла ўсе абмежаванні па пастаўцы нафты ў Беларусь», — лічыць Уладзімір Патупчык.

**Сяргей КУРКАЧ**, [kurkach@zviazda.by](mailto:kurkach@zviazda.by)

### ■ Эканоміка

## Нашы сябры Пекін, Чанчунь, Лайу, Шэньчжэнь і Шэньян Супрацоўніцтва Мінска і гарадоў КНР

У красавіку гэтага года было падпісана пагадненне аб устанавленні пабрацімскіх адносін паміж Мінскам і Пекінам, аднак гэта далёка не першы прыклад цеснага ўзаемадзейнення сталіцы Беларусі і кітайскіх рэгіёнаў: дыпламатычныя кантакты былі ўсталяваныя яшчэ ў далёкім 1992 годзе. Пра супрацоўніцтва на сучасным этапе раскажаў старшыня камітэта эканомікі Мінгарвыканкама **Мікалай РАГАШЧУК**.

У мэтах умацавання ўзаемаадносін была падрыхтавана, а цяпер знаходзіцца ў стадыі рэалізацыі Праграма развіцця супрацоўніцтва г. Мінска з правінцыямі, раёнамі і гарадамі Кітайскай Народнай Рэспублікі да 2020 года. Вынікі яе дзеяння можна адзначыць ужо цяпер: за першыя 7 месяцаў гэтага года экспарт тавараў камунальных і бязведмасных прадпрыемстваў г. Мінска ў КНР склаў 3,7 млн долараў (тэмп росту — 398,3%). Найбольш запатрабаваныя

тавары — вымяральныя і кантрольныя прыборы, апаратура, заснаваная на выкарыстанні рэнтгенаўскага, альфа-, бэта- ці гама-выпраменьвання, прылады на вадкіх крышталях, а таксама электрычныя тэлефонныя і тэлеграфныя апараты.

Асноўнымі экспарцёрамі ў КНР у 2016 годзе сталі: кампанія «Рэгула» (экспертныя прадукты для праверкі сапраўднасці дакументаў, грашовых знакаў і каштоўных папер), кампанія «Адані» (высокатэхналагічная і навукаёмкая прадукцыя), кампанія «Лазерныя і інфармацыйныя тэхналогіі» (лазерныя і оптаэлектронныя сістэмы), прадпрыемства «Вэлком» (мабільная сувязь), кампанія «Рыф-тэк» (оптаэлектронныя прыборы для вымярэння геаметрычных велічынь).

На цяперашні момант лепш за ўсё наладжаны экспарт у сферы паслуг: зробленая прадпрыемствамі Мінска сума па выніках студзеня-ліпеня 2016 г. склала 72 млн долараў (тэмп росту — 141,2%). У прыватнасці будаўнічых, транспартных і паштовых відаў паслуг.

Акрамя таго, у розныя сферы актыўна прыцягваюцца інвестыцыі. У Мінску зарэгістравана 49 прадпрыемстваў з удзелам кітайскага капіталу, з іх — 13 сумесных і 36 замежных. У гэтым годзе ў эканоміку нашай сталіцы ўжо было ўкладзена 8,4 млн долараў прамых інвестыцый з КНР. Цяпер сумеснымі намаганнямі рэалізуецца шэраг буйных праектаў. Напрыклад, стварэнне вытворчасці воданатрававальнікаў і кулераў і распрацоўка новага віду транспарту — электробуса.

Дарэчы, дыпламатычныя адносіны паміж сабой усталёўваюць не толькі цэлыя гарады, але і іх асобныя раёны: Цэнтральны раён сталіцы і раён Дунчэн горада Пекіна, Маскоўскі раён і раён Цзядзін горада Шанхая.

Найбольш амбіцыйным праектам узаемадзейнення мінскага рэгіёну і краіны ў цэлым з КНР з'яўляецца Кітайска-беларускі індустрыяльны парк «Вялікі камень».

**Дар'я КАСКО**, [kasko@zviazda.by](mailto:kasko@zviazda.by)

### ■ Факт

## ЗОЛАТА Ў НАС ХАПАЕ

Сёлета Беларусь трапіла ў першую п'ясотню краін свету (48-е месца ў рэйтынг) з найбольш буйнымі запасамі золата, паведамляюць інфармагенцтвы.

Паведамленне аб гэтым рэйтынг утрымліваецца ў справаздачы Сусветнага савета па золату (World Gold Council). Атрымліваецца, што агульны аб'ём золата ў нашай краіне складае 40,5 тоны (37,2% ад агульнага аб'ёму золатавалютнага рэзерву Беларусі). Сярод пост-савецкіх краін вышэй 48-га месца ўзяліся толькі Расія і Казахстан. А лідэрам топ-100 застаецца ЗША з запасам золата больш за 8,1 тысячы тон. Далей ідуць Германія і Міжнародны валютны фонд.

**Сяргей КУРКАЧ**, [kurkach@zviazda.by](mailto:kurkach@zviazda.by)

## ПАВЫШАНАМУ КАМФОРТУ — ПАВЫШАЮЧЫ КАЭФІЦЫЕНТ

Пастановай Міністэрства антыманапольнага рэгулявання і гандлю зацверджаны тарыфы на перавозкі пасажыраў, багажу і грузабагажу чыгуначным транспартам агульнага карыстання на гарадскіх, рэгіянальных і міжрэгіянальных лініях.

Як патлумачылі ў прэс-цэнтры Беларускай чыгункі, дакумент устаўляе павышаючы каэфіцыент 1,25 да дзеючых тарыфаў на праезд у паяздах рэгіянальных і міжрэгіянальных ліній бізнес-класа, у якіх забяспечваецца павышаны ўзровень камфорту для пасажыраў (састаў абсталяваны індывідуальнымі крэсламі з рэгулюемым нахілам спінкі сядзення, тэхналогія бесправаднага доступу да інтэрнэту, а таксама арганізацыя ў ім продажу пасажырам прадуктаў харчавання і іншых тавараў).

**Сяргей РАСОЛЬКА**, [rs@zviazda.by](mailto:rs@zviazda.by)

■ Віншуем калег!

# УСЁ ПАЧЫНАЕЦЦА З СЯМ'І

Гэтая думка стала галоўнай падчас круглага стала на тэму «Моцная сям'я — моцная дзяржава: маральныя асновы грамадства і дзяржавы», які прайшоў у межах Тэдня маці ў сталічным храме-помніку ў гонар Усіх Святых. Пасля цікавай філасофскай размовы адбылося ўзнагароджанне пераможцаў рэспубліканскага творчага конкурсу сярод друкаваных і электронных сродкаў масавай інфармацыі «Моцная сям'я — моцная дзяржава». Тэматычны дадатак «Звядзі» «Сямейная газета» атрымаў спецыяльны дыплом і прыз ад Другога нацыянальнага тэлеканала за супрацоўніцтва і інфармацыйную падтрымку рубрыкі «У вас будзе дзіця», якая выходзіць у праграме «Пакуль усе дома».

— Маральнасць, сям'я і дзяржаўнасць заўсёды былі традыцыйнымі беларускімі каштоўнасцямі, — адзначыла на круглым stole міністр інфармацыі Беларусі Лілія АНАНІЧ.

— Гэтыя тэмы з'яўляюцца аднымі з прыярытэтных і ў нашых СМІ. Пацвярджэннем таму сталі вынікі конкурсу «Моцная сям'я — моцная дзяржава», які ўжо дзевяты год запар праводзіцца Міністэрствам інфармацыі сумесна з Беларускім саюзам жанчын. Сёлета мы атрымалі больш за 100 работ ад 76 рэдакцый СМІ, як рэспубліканскіх, так і рэгіянальных. Іх узровень вельмі высокі. Мяне асабіста радуе, што беларуская прэса актыўна і плённа асвятляе дзяржаўную дэмаграфічную палітыку, прапагандуе сямейныя каштоўнасці і традыцыі. Як міністр інфармацыі, лічу важным, каб СМІ і далей актыўна асвятлялі сямейную тэматыку, працягвалі гадаваць расткі добра, маральнасці і духоўнасці ў нашых людзях.



Пераможцы конкурсу «Моцная сям'я — моцная дзяржава».

Сёлета ў Беларусі нарадзілася ажно 120 тысяч дзетак. Гэта яшчэ раз даказвае, што ў нашай краіне створаны спрыяльныя ўмовы для мацярынства.

Дарэчы, усе ўдзельнікі мерапрыемства мелі цудоўную магчымасць палюбавацца на шчаслівыя сем'і вачыма Анатоля Клешчука — у зале, дзе праходзіў круглы стол, былі выстаўлены работы фатографа газеты «Звязда».

У межах дыскусіі былі ўзняты глыбокія пытанні. Шмат гаварылі не толькі пра фізічнае здароўе бацькоў і іх дзяцей, але і пра духоўнае. Бо не сакрэт: толькі тая дзяржава, дзе жывуць сем'і, моцныя і цэлыя, і духам, з'яўляецца моцнай. **Настаяцель Усіхсвятцага прыхода протаіерэй Фёдар ПОУНЫ** выказаў думку, што нядрэнна, каб у школах з'явіліся ўрокі пяшчоты. Пра гэта і не толькі падрабязней мы раскажам у наступным нумары «Сямейнай газеты».

Надзея ДРЫЛА. dryla@zviazda.by

■ Грамадства

## ПЕРШАЕ СЛОВА І САМАЕ ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ

Нашым мамам прысвячаецца

Само свята традыцыйна адзначаецца ў дзень Пакрова Прасвятой Багародзіцы — 14 кастрычніка. Урачыстыя мерапрыемствы, прымеркаваныя да гэтай падзеі, адбудуцца ў нашай краіне ўжо ў 18-ы раз. У праграме — семінары, кансультацыі і майстар-класы, прысвечаныя ўмацаванню сям'і, выхаванню дзяцей і ролі жанчыны ў сучасным жыцці, а таксама буйная выстаўка-форум «Мацярынства і дзяцінства». Кульмінацыя тэдня — уручэнне Ордэна Маці.

У гэтым годзе высокай узнагароды ўдастоіліся 28 мінчанак. Умовы атрымання Ордэна няпростыя: у адважнай жанчыны павінна быць не менш за 5 дзяцей ва ўзросце да 18 гадоў. Яшчэ адзін важны фактар — іх добрае выхаванне: такія сем'і заўсёды пад пільным наглядом дзяржавы. Усяго за 20 гадоў, на працягу якіх уручаецца гэтая ўзнагарода, яе атрымалі 568 беларусаў. Як адзначыла **старшыня Камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Мінгарвыканкама Жанна РАМАНОВІЧ**, сярод жанчын становіцца ўсё больш тых, у каго атрымліваецца сумяшчаць паспяхова кар'еру і вялікую сям'ю. Дзя таго каб гэта было магчымым, дзяржава стараецца ствараць спрыяльныя ўмовы.

«Малышам на радасць, з карысцю для мам» — пад такім дэвізам праходзіць выстаўка-форум «Мацярынства і дзяцінства». **Кіраўнік выстаўкі Вольга ІВАНОВА** расказала, што на час дзеяння экспазіцыі — з 13 па 16 кастрычніка — запланавана больш за 70 навуковых, развівальных і забаўляльных мерапрыемстваў, уваход на ўсе — бясплатны. Мама змогуць абмеркаваць са спецыялістамі спрэчную тэму груднога выкармлівання, даведацца ўсё пра бяспеку дзяцей як у рэальным жыцці, так і ў сетцы інтэрнэт, пракансультавацца з супрацоўнікамі сацыяльных службаў у цэнтры «Сям'я» і нават паўдзельнічаць з немаўлятамі ў слінг-дэфіле. Дзяцей чакаюць майстар-класы па арыгамі, папяровай пластыцы, скрапбукінгу, саборніцтвы на дзіцячых роварах і электрамабільх і самае галоўнае — велізарны інтэрактыўны горад цацак.

Упершыню ў рамках выстаўкі пройдзе конкурс для будучых мам «Супермама», а самым маштабным мерапрыемствам стане фестываль блізнят і двайнят «Шчасце удвая».

Дар'я КАСКО. kasko@zviazda.by

■ Добрая навіна

## МУЗЫКА НА КАРЫСЦЬ ДЗЯЦЕЙ

Брэсцкія музыканты не пад уплывам агітацыі, не па прыму, а па закліку ўласнай душы рашылі дапамагчы Кобрынскаму дзіцячаму дому.

Двое нераўнадрушных брастаўчан, адзін з якіх сам некалі выхоўваўся ў падобнай установе, рашылі панурай і халоднай восенню падарыць крыху святла маленькім выхаванцам дзіцячага дома. Найперш яны накіраваліся да адміністратара групы «Дай Дарогу!» Яўгена Крука. Той гарача падтрымаў ідэю і расказаў пра яе іншым брэсцкім музыкантам. На заклік адгукнуліся шэсць музычных груп з горада над Бугам.

Яны выбралі дзень і адыгралі чатырохгадзінны канцэрт у клубе «Сіці». Усе наведвальнікі клуба ведалі, што канцэрт дабрачынны і выручка пойдзе на дапамогу дзецям. Літаральна на наступны дзень зароблены грошы — 550 рублёў — былі пералічаны на рахунак Кобрынскага дзіцячага дома. Паводле слоў **дырэктара Наталлі ДУДКО**, за гэтыя сродкі для ўсіх груп установы былі куплены сюжэтная-ролевыя гульні, якія патрэбны для развіцця дзяцей.

## МАЛАДЫХ ПРЫНЯЛІ Ў КАЛЕКТЫЎ

Стала традыцыяй у Брэсце сустракаць усіх маладых спецыялістаў у галіне аховы здароўя ва ўрачыстай абстаноўцы, жадаць ім паспяховай работы і ўручаць наказы ад старэйшых калег.

Сёлета ўсе прызначаныя на работу ва ўстановы Брэста і Брэсцкага раёна былі запрошаны на сход у цэнтральную гарадскую бальніцу. У зале сабралася 194 чалавекі, з іх 61 — урачы. На сходзе адзначалася, што ў Брэсцкім рэгіёне назіраецца натуральны прырост насельніцтва, што з'яўляецца вельмі аптымістычным паказчыкам, у гэтым ёсць пэўная заслуга і медыцынскіх работнікаў. «Штогод у абласным цэнтры адкрываюцца новыя корпусы медыцынскіх устаноў, якія неабходна камплектаваць кадрамі», — адзначыў на сустрэчы **намеснік галоўнага ўрача цэнтральнай паліклінікі горада Андрэй МОКРАЎ** і пажадаў навічкам дасягнуць вялікіх поспехаў у выбранай прафесіі.

Святлана ЯСКЕВІЧ. yackevich@zviazda.by

## САДЖАНЦЫ ПАЕДУЦЬ У ПАДМАСКОЎЕ

Міністэрства лясной гаспадаркі будзе наладжваць супрацоўніцтва з Маскоўскай вобласцю ў сферы рэалізацыі беларускага пасадачнага матэрыялу і аказання паслуг па лесаўладкаванні.

У Мінлясгасе прайшла сустрэча з групай кіраўнікоў апарата ўпраўлення і структурных падраздзяленняў Дзяржаўнай казённай установы Маскоўскай вобласці «Масабллес», перадае прэс-служба міністэрства. Па словах кіраўніка апошняй, гадавальная гаспадарка ў вобласці развіта слаба, адчуваецца недахоп пасадачнага матэрыялу. **Міністр лясной гаспадаркі Міхаіл АМЕЛЬЯНОВІЧ** запэўніў, што Расія заўсёды можа разлічваць на наш якасны матэрыял, тым больш, што раяніраванні Беларусі і Маскоўскай вобласці падобныя. Яшчэ адзін кірунак супрацоўніцтва, які абмеркавалі беларускія і расійскія калегі, — правядзенне лесаўладкавання на тэрыторыі вобласці. Апошні раз там яно ў большасці раёнаў з прычыны адсутнасці фінансавання праводзілася яшчэ ў 1999 годзе. Прагучала надзея, што бакам атрымаецца знайсці прымальныя варыянты супрацоўніцтва і ў гэтай сферы.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

■ Здравае харчаванне

# Прадуктам будучыні — больш функцый!

Праект Закона «Аб дзіцячым харчаванні» знаходзіцца ў парламенце і, трэба спадзявацца, будзе разгледжаны ў бліжэйшы час. Гэта дапаможа гарантаваць якасць прадукцыі, прызначанай для дзяцей ад нараджэння да школьнага ўзросту, мяркуе распрацоўшчык важнага дакумента — **Навукова-практычны цэнтр НАН Беларусі па харчаванні**.

«Мы сёння распрацоўваем нацыянальныя стандарты, якія закладваюцца ў аснову тэхналагічных рэгламентаў падчас вытворчасці прадуктаў харчавання на аснове еўрапейскіх стандартаў», — кажа **генеральны дырэктар цэнтара, доктар тэхнічных навук, прафесар Зянон ЛОУКІС**. Праверкай паказчыкаў якасці і бяспекі харчовых прадуктаў займаецца зараз створаны на базе цэнтара Рэспубліканскі кантрольна-выпрабавальны комплекс. Яго лабараторыі высятляюць, якім чынам, з дапамогай якіх метады можна ацаніць колькасць карысных рэчываў, тых жа вітамінаў у прадукце. Усё ж такі не толькі год ад году, але і з кожнай новай партыяй гэтыя паказчыкі могуць змяняцца. Практыка паказвае, што прадукты харчавання нярэдка не змяшчаюць тую колькасць рэчываў, аб якой заяўлена на этыкетцы, або наогул там няма таго, што пазначана, а гэта ўжо фальсіфікацыя.

Колер, смак і пах распрацаваных прадуктаў ацэньваюць спецыяльныя дэгустацыйныя камісіі, якія складаюцца з прадстаўнікоў розных службаў. Толькі пасля станоўчай ацэнкі першых спажываючых прадукт адпраўляецца ў вытворчасць. — З расійскімі калегамі завяршае сёлета праект па інтэнсіўных тэхналогіях перапрацоўкі бульбы і тапінамбуру, — кажа Зянон Лоўкіс. — Вынік для нашай краіны атрымліваецца добры. Таму што гэта штурхае нас да вырошчвання новых гатункаў тапінамбуру. Нам ужо ўдалося атрымаць яго парашок, якім можна ўзбагачаць розныя прадукты харчавання, плануем вырабляць цэлую лінію прадуктаў на аснове гэтай сыравіны.

Не так хутка, як хацелася б, ідзе работа над стварэннем новых прадуктаў для дзяцей ад першых дзён жыцця. Такая работа пачалася сумесна з расійскімі калегамі яшчэ шэсць гадоў таму, аднак апошнія гады два пачала замаруджвацца. Тым не менш, цэнтр па харчаванні самастойна зрабіў функцыянальныя прадукты для дзяцей з некаторымі за-



хворваннямі, для цяжарных жанчын, спартсменаў. Наогул, гэта важна і для прафілактыкі атлуцення, і для тых, у каго сардэчна-сасудзістыя захворванні, хто пражывае на забруджаных тэрыторыях. Функцыянальнае харчаванне — такое, што служыць не толькі задавальненню патрэб чалавека ў бялках, тлушчах, вугляводах, мікра- і макразэлементах, але і павышае імунітэт, паляпшае работу кішэчніка, сэрца, спрыяе зніжэнню або набору вагі і г.д. — патрабавецца многім дарослым і дзецям. Айчыныя даследаванні паказваюць, што ў дзяцей розных рэгіёнаў ёсць адхіленні ў здароўі, звязаныя з дэфіцытам селену, жалеза і іншых мікраэлементаў, а таму ў перспектыве было б нядрэнна стварыць прадукты кантэйнерага тыпу — наборы са збалансаваным рацыёнам для вучняў рознага ўзросту. Работа над гэтым ужо вядзецца.

«Прадукт будучага — гэта прадукт чысты, арганічны, бяспечны, з карыснымі натуральнымі дабаўкамі, а самая галоўная бяда сучаснасці — гэта фальсіфікаты, тыя ж разбаўленыя сокі, заменнікі какава-масла, што недапушчальна», — зазначае Лоўкіс.

Святлана БАРЫСЕНКА. protas@zviazda.by

# «Варыянтаў з вяртаннем няма»

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар.

— А ў лодку пасля таго, як не паеха-лі ў Рыа, хоць раз садзіліся?

— Так, аднойчы. Трэнерываўся з хлопцамі на радзіме ў Ялізава, там мы арганізавалі дзіцяча-юнацкую школу.

— Брат застаецца ў вялікім спорце?

— Так, ён працягвае трэніравацца. Будзе і далей выступаць. Ён хоча паспрабаваць сябе ў адзіночцы, думаю, у яго там нядрэнныя шанцы. Увогуле ў нас у камандзе засталіся маладыя перспектывныя хлопцы, ім, вядома, трэба яшчэ шмат працаваць. У нашым відзе спорту нельга за год стаць алімпійскім чэмпіёнам. Для гэтага трэба прарабіць вялікую працу, чым цяпер яны і займаюцца.

— Сёння ёсць штосьці, аб чым вы шкадуеце за гады сваёй кар'еры?

— У прафесійным спорце я 21 год, і ёсць толькі адзін выпадак, пра які і сёння я ўспамінаю са шкадаваннем, — Алімпійскія гульні 2004 года, дзе мы з маім напарнікам (тады гэта яшчэ быў не брат) у фінале на дыстанцыі 500 метраў прайгралі першаму месцу літаральна метр, але ў гэты метр улезла яшчэ 6 лодак. Было вельмі крыўдна, таму што тады мы маглі паказаць вынік куды лепшы.



Андрэй і Аляксандр БАГДАНОВІЧЫ на Еўрапейскіх гульнях у Баку, 2015 год.

Што тычыцца часу і здароўя, выдаткаванага на спорт, то няма абсалютна ніякіх шкадаванняў. Так, можа быць, не праводзіў шмат часу са сваёй сям'ёй, але як тут правільна расставіць прыярытэты... Спорт — гэта мара, гэта справа ўсяго майго жыцця. Сям'я з'явілася ўжо потым, і жонка добра ведала, за каго выходзіць замуж. Мне прыемна, што ў спорце я не проста так прабыў у гэты час, а зрабіў усё, што мог, і зрабіў гэта вельмі добра. Вядома, можна было б і лепш. Хацелася заваяваць «золата» ў Лондане, але я словамі і цяпер не магу апісаць тую гонку. Як быццам нейкія сілы ўздзейнічалі на нас, мы прайшлі дыстанцыю наогул не так, як планавалі. А потым гэтыя чатыры страчаныя гады падрыхтоўкі да Алімпіяды ў Бразіліі... Без доказаў, відавочных фактаў парушэння антыдапінгавых правілаў нас пазбавілі паездкі туды. Гэта вялікае расчараванне.

— Як перажылі гэты момант?

— Усе нас вельмі падтрымлівалі, імкнуліся дапамагчы хоць добрым словам, а я ніяк не мог паверыць у тое, што такое можа наогул быць, таму што ў жыцці не ўжываў ніякіх забароненых прэпаратаў. Мы з братам трэніраваліся да апошняга, некаторыя казалі: «Ды добра, Сань, не трэніруйся, ужо ўсё роўна нічога не зробіш». А ў мяне была цвёрдая ўпэўненасць, што ўсё стане на свае месцы, мы знойдзем выйсце і ўсё роўна паедзем у Рыа.

Каб усе разумелі, падрыхтоўка да Алімпійскіх гульняў — гэта не проста трэніроўкі для задавальнення, гэта залімітаваныя нагрузкі, дзе церпіш, сціснёўшы зубы, калі сціраеш рукі да крыві. Таму змірыцца з несправядлівасцю было вельмі складана псіхалагічна.

— Нягледзячы на гэтую, можна сказаць, асабістую трагедыю, усё роўна сачылі за Гульнямі ў Бразіліі?

— Так, у нашым відзе чэмпіёнамі сталі немцы, якія і блізка не былі нам канкурэнтамі. Акрамя таго, яны нават не мелі ліцэнзіі, каб выступаць на Алімпіядзе, нас знялі, яны занялі наша месца — і вось вам вынік. Гэта, вядома, крыўдна. Для мяне было галоўнай мэтай — стаць алімпійскім

чэмпіёнам. Калі я ім стаў, знаходзіўся ва ўзросце, калі яшчэ мог абараняць гонар краіны і далей. Гэта ў нас з братам атрымлівалася добра, і мы выйгралі ўсе спаборніцтвы, якія ёсць на сённяшні дзень, і нават зноў уведзеныя Еўрапейскія гульні ў 2015 годзе. У мяне былі залаты і сярэбраны медалі Алімпійскіх гульняў, вельмі хацелася выйграць яшчэ бронзавы, каб быў камплект. Гэта мінімум, на які мы разлічвалі ў Рыа. Упэўнены, трапіць на п'едэстал там нам не склала б вялікай цяжкасці, але Еўрапейскі саюз і Міжнародная федэрацыя канозь вырашыла ўбраць усіх наймаццейшых.

— Наогул, калі толькі прыйшлі ў спорт, меркавалі, што затрымаецеся там на 20 гадоў?

— Не, я калі прыйшоў у каноз, нават не ведаў, што ёсць такі від спорту, не разумей наогул, навошта і хто ім займаецца. Трапіў туды чыста выпадкова. Побач са мной хлопцы садзіліся ў лодку і з'язджалі далёка за гарызонт, а я не мог і некалькіх узмахаў вяслом зрабіць. Мяне гэта зачэпіла, стаў паступова ўцягвацца, бо прыйшоў у спорт толькі ў 13 гадоў, калі гарадскія хлопцы займаліся ўжо даўно, а ў нас у вёсцы не было вяслярнай базы. Я крыху адставаў, але мяне гэта стымулявала. Праз тры гады ўжо паказаў свой

## Біяграфічная даведка

Аляксандр Багдановіч нарадзіўся 29 красавіка 1982 года ў вёсцы Ялізава (Асіповіцкі раён). Беларускі вясляр на каноз. Ганаровы грамадзянін Бабруйска.

Пачынаў спартыўную кар'еру ў Бабруйскім дзяржаўным вучылішчы алімпійскага рэзерву. Алімпійскі чэмпіён (2008 год) на каноз-двойцы на 1000 метраў і 4-ы на 500 метраў (з братам Андрэем Багдановічам). На Алімпійскіх гульнях 2004 заняў 6-е і 10-е месца ў двойцы на 500 і 1000 м адпаведна (з Аляксандрам Курляндчыкам). Пераможца і прызёр чэмпіянатаў свету ў Еўропы.

Удзельнік Алімпійскіх гульняў 2012 года ў катэгорыі каноз-двойка на дыстанцыі 1000 м, дзе разам з Андрэем Багдановічам заваяваў «серабро».

там у нас ужо ёсць дастаткова моцны чалавек — Вадзім Дзевятоўскі. Удваіх там рабіць няма чаго.

— Чаму ўсё ж вырашылі пайсці ў дэпутаты, а не ў трэнеры, напрыклад?

— Я ніколі не хацеў быць трэнерам. Добры спартсмен і добры трэнер — гэта дзве вялікія розніцы. Атлет, які дамогся вялікіх вынікаў, — гэта максіміліст, яму заўсёды трэба быць мацнейшым, лепшым. А трэнер павінен метадычна, планамерна падводзіць свайго вучня да выніку. Калі на месца трэнера прыходзіць алімпійскі чэмпіён, ён хоча зрабіць усё максімальна хутка і прадуктыўна, а гэта можа якраз перашкодзіць.

Да таго ж я сам вельмі хацеў змяніць род дзейнасці, таму што жыццё спартсмена качавое: ты не бачыш ні сына, ні жонку. Простае чалавечая жыццё праходзіць міма цябе, і калі далей ісці працаваць трэнерам, то значыць свядома працягнуць такі лад жыцця.

Цяпер, калі я скончыў займацца прафесійным спортам, з мяне знялася велізарная адказнасць. Я жыву і ведаю, што магу рабіць тое, што хачу, не думаю, што кожны дзень мне трэба паказваць вынік.

— Думаеце, у дэпутатаў менш адказнасці?

— У спорце яе больш, гэта нават не параўноўваецца. У спорце ад цябе залежыць, як ты прадставіш краіну, увесь беларускі народ. Вядома, кожны ставіцца да гэтага па-рознаму, але асабіста для мяне было вельмі важна, які вынік я пакажу, таму што людзі заўсёды верылі ў мяне, перажывалі. Калі ты перамагаеш за мяжой, то не адчуваеш настолькі яркіх эмоцый, як калі прыйдзеш дадому і людзі раскажваюць, як сачылі за спаборніцтвамі і які ў іх гонар за свайго спартсмена. Гэта вельмі прыемна, і менавіта гэтым мае перамога настолькі каштоўная для мяне.

— Пакуль да пачатку асноўнай работы ў парламенце яшчэ ёсць час, чым цяпер займаецеся?

— Практычна ўвесь свой вольны час праводжу з сынам Іванам. Мне падабаецца вадзіць яго ў школу, мы з ім шмат размаўляем. Маю зносіны з сябрамі, адкрываю для сябе нешта новае ў гэтым жыцці, на якое раней цалкам не было часу.

Практычна кожны выхадныя езджу на радзіму ў Ялізава. Я сына свайго назваў Іванам у гонар дзёда, мы шмат часу праводзілі з ім у дзяцінстве, я яго вельмі любіў. А цяпер з братам адрамантавалі дзёдаў дом, зрабілі вельмі добрую сядзібу, таму любім праводзіць там час, адпачываць маральна, паспаць, падыхаць гэтым свежым паветрам, паглядзець на зорнае неба, якое ў горадзе ніколі не ўбачыш.

— Аляксандр Багдановіч — гэта ...

— Страшны максіміліст, вельмі патрабавальны. Наогул, я няпросты чалавек. Калі нешта раблю, то павінен рабіць гэта добра альбо ніяк. Гэта якасць не дае мне спакойна жыць.

— Пра што вы марыце?

— Больш за ўсё на дадзены момант я хачу прыняць правільнае рашэнне ў жыцці. Баюся памыліца недзе, пачаць займацца справай, якая мне не падабаецца. Хачу рабіць тое, дзе мог бы працаваць з поўнай аддачай.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ.  
lobazhevich@zviazda.by

БАНК ТОРГОВЫЙ КАПИТАЛ  
Закрывое акцiонерное общество

Наименование банка: ЗАО «ТК Банк»

www.tcbank.by

## БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС на 1 октября 2016 г.

(в тысячах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	01.10.2016	01.10.2015
1	2	3	4	5
1	<b>АКТИВЫ</b>			
2	Денежные средства	1101	1 960	1 100
3	Драгоценные металлы и драгоценные камни	1102	-	-
4	Средства в Национальном банке	1103	7	23
5	Средства в банках	1104	39 548	40 635
6	Ценные бумаги	1105	321 000	287 941
7	Кредиты клиентам	1106	7 527	30 141
8	Производные финансовые активы	1107	-	-
9	Долгосрочные финансовые вложения	1108	8	8
10	Основные средства и нематериальные активы	1109	2 527	3 030
11	Имущество, предназначенное для продажи	1110	72 134	10 068
12	Отложенные налоговые активы	1111	-	-
13	Прочие активы	1112	16 718	15 946
14	ИТОГО активы	11	461 429	388 892
15	<b>ОБЯЗАТЕЛЬСТВА</b>			
16	Средства Национального банка	1201	-	5 900
17	Средства банков	1202	300 902	278 394
18	Средства клиентов	1203	959	974
19	Ценные бумаги, выпущенные банком	1204	-	-
20	Производные финансовые обязательства	1205	-	-
21	Отложенные налоговые обязательства	1206	-	-
22	Прочие обязательства	1207	3 426	2 589
23	ВСЕГО обязательства	120	305 287	287 857
24	<b>СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ</b>			
25	Уставный фонд	1211	61 650	61 651
26	Эмиссионный доход	1212	17	17
27	Резервный фонд	1213	13 353	10 661
28	Фонды переоценки статей баланса	1214	1 227	1 086
29	Накопленная прибыль	1215	79 895	27 620
30	ВСЕГО собственный капитал	121	156 142	101 035
31	ИТОГО обязательства и собственный капитал	12	461 429	388 892

## ОТЧЕТ О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ на 1 октября 2016 г.

(в тысячах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	01.10.2016	01.10.2015
1	2	3	4	5
1	Процентные доходы	2011	44 479	17 902
2	Процентные расходы	2012	9 279	8 310
3	Чистые процентные доходы	201	35 200	9 592
4	Комиссионные доходы	2021	122	88
5	Комиссионные расходы	2022	53	43
6	Чистые комиссионные доходы	202	69	45
7	Чистый доход по операциям с драгоценными металлами и драгоценными камнями	203	-	-
8	Чистый доход по операциям с ценными бумагами	204	330	206
9	Чистый доход по операциям с иностранной валютой	205	(1 218)	32 859
10	Чистый доход по операциям с производными финансовыми инструментами	206	-	4 079
11	Чистые отчисления в резервы	207	(39 958)	25 723
12	Прочие доходы	208	4 526	7 031
13	Операционные расходы	209	6 112	5 353
14	Прочие расходы	210	1	1
15	Прибыль (убыток) до налогообложения	211	72 752	22 735
16	Расход (доход) по налогу на прибыль	212	13 498	3 669
17	<b>ПРИБЫЛЬ (УБЫТОК)</b>	2	59 254	19 066

Заместитель Председателя Правления

С.Ф. Хайновский

Заместитель главного бухгалтера

Н.А. Тиванова

Дата подписания «05» октября 2016 г.

Лицензия на осуществление банковской деятельности, выданная Национальным банком Республики Беларусь, № 30 от 19.06.2013, БИК 153001333, УНП 807000163.



## ЛІСТ ТАТУ

Памятаеш, калі мы ў верасні прыязджалі, каб дапамагчы вам з мамай перабраць бульбу, ты так, між іншым, сказаў: «Ну, дочкі ўжо выраслі. Ёсць каму пра іх паклапаціцца. Я ім ужо непатрэбны...» Мы тады неяк аджартаваліся. Але гэтыя твае словы дагэтуль не даюць мне спакою.

Кожны раз, калі прыязджаю дадому, ты па некалькі разоў кажаш мне «я ж цябе так люблю». Лаўлю сябе на думцы, што ў дзяцінстве такіх слоў ад цябе не чула (не прынята было ў нас адкрыта выказваць свае пачуцці), але люблю адчувала.

Памятаеш ёлку да столі ў нашым старым доме? Ты яе прывозіў перад самым Новым годам з лесу адмыслова дзеля нас з сястрой, бо ведаў, што мы чакаем. Потым мама даставала з трэльяжу скрынкі з шарамі і ліхтарыкамі, якія чамусьці не гарэлі... Але ты штосьці падкручваў, і яны, як па ўзмаху чароўнай палачкі, пачыналі пералівацца рознакаляровымі агеньчыкамі.

Я заўсёды ведала, што ў цябе залатыя рукі. Калі штосьці ламалася, ірвалася — адразу ж бегла дадому: не сумнявалася, тата адрамантуе, падшые (ты адзіны, хто ў нашай сям'і ўмее карыстацца швейнай машынкай). І чаму я дагэтуль не папрасіла навучыць мяне шыць?..

А памятаеш арэлі ды чырвоную сукенку (з сабакам ды коцікам на кішэньках), якія ты прывёз мне з Вялікіх Лукаў, дзе вучыўся завочна? Абноўка тая, на жаль, не захавалася: так я яе любіла, што, напэўна, занасіла да дзірачкі. А вось на арэлях, клапатліва падрамантаваных тваімі рукамі, і цяпер, калі прыязджаю, люблю пагушчацца.

Ці памятаеш, як мы з сястрой дарылі табе на дзень нараджэння і 23 лютага самаробныя паштоўкі ды цацкі? Ты стрымана іх прымаў, але не выкідваў нічога, а беражліва складаў у кардонную пацёртую папку. А потым (я бачыла) час ад часу пераглядаў свае падарункі, перачытваў...

Калі падрасла, ты вучыў мяне ездзіць на матацыкле, а потым — на машыне. А яшчэ я заўсёды любіла разам з табой збіраць грыбы. Памятаеш, ты знайшоў цэлую паляну падасінавікаў і паклікаў сваю Мадзюшу (так ты мяне часам называеш і цяпер), каб падзівілася на гэты чуд. А потым пагадзіўся пагуляць у «хто больш», і мы навывперадкі зразалі тыя чырвонагаловікі і выхваляліся перад мамай.

А памятаеш, як мы з табой запісалі на касетны магнітафон «Вясна» песні з радыёпрыёмніка (у цябе цудоўны голас, але чамусьці спяваеш вельмі рэдка...)? Больш за ўсё ў дзяцінстве я любіла перачытваць твае песнікі і разгадваць разам красворды — дзіву давалася, адкуль ты столькі ўсяго ведаеш.

Я табе ніколі не казалі (не прынята ў нас было пра гэта казаць), але я заўсёды ганарылася табой — самым лепшым татам у свеце.

...Ніколі не забуду, як нехта патэлефанавала маме і сказаў, што ў Верхнядзвінску абваліўся мост. А ты якраз туды паехаў у камандзіроўку. І доўга не вяртаўся. Я ціхенька сядзела адна за хатай і малілася, як умела. Памятаю, калі ўбачыла тваю постаць здалёк, кінулася насустрач і абняла моцна-моцна. І мы плакалі разам.

Ты нястомна вазіў нас з сястрой перад паступленнем на розныя падрыхтоўчыя курсы, потым — падаваў дакументы ва ўніверсітэт за 250 кіламетраў ад дому... Калі я здавала чарговы экзамен і тэлефанавала пахваліцца «дзевяткай» ці «дзясяткай», мама адразу ж дзівілася радасцю з табой. А ты быў побач і казаў сваё заўсёднае: «Я і не сумняваюся ні на секунду!»

Апошнім часам мы з табой зусім рэдка размаўляем па тэлефоне, часцей з мамай. Але я хачу, каб ты ведаў, што мне па-ранейшаму вельмі важна чуць натхняльнае (пасля якога хочацца горы звярнуць): «Я і не сумняваюся ні на секунду!».

Татачка, і ты ні на секунду не сумнявайся, што патрэбны сваім дочкам. ...І зусім мы не выраслі! Бо дзеці застаюцца дзецьмі, пакуль жыць іх бацькі. Таму, калі ласка, жывіце з мамай доўга і шчасліва! І памятайце, вы заўсёды былі і будзеце для нас самымі лепшымі бацькамі ў свеце.

Надзея ДРЫНДРОЖЫК.  
nadzieja@zviazda.by

**P.S.** «Сямейная газета» віншуе ўсіх матулек (і татулек) з надыходзячым святам. Жадаем вам, а таксама вашым сыночкам і дочкам як мага даўжэй заставацца дзецьмі!

# Сямейная газета

Выпуск № 19 (62)

■ Тыя, хто побач

Ганна ХАРЛАНЧУК-ЮЖАКОВА:

## «Я НЕ БАЮСЯ СКАЗАЦЬ «ПРАБАЧ»



Фота Надзеі БУЖАН.

Іх пяцёра. Піліпу — 14 гадоў, Івоне — 10, Адэлі — 9, Алівіі — 7, Паўлінцы — 1,5. Іх маці Ганна, актрыса, жонка Паўла Харланчука-Южакова, акцёра Купалаўскага тэатра, на Дзень маці атрымае як мінімум пяць падарункаў. Яе імпульс цяжка не здзіўляцца: дзеці засвойваюць школьную праграму дома, вучаць правілы, спяваючы іх,

іграюць на музычных інструментах, а Піліп і Івона, ведаючы, што прыёмныя, відавочна сябе такімі не адчуваюць. Пры гэтым Ганна не губляе сувязі са сваёй прафесіяй і выступае з усімі сям'ёй ва ўласным тэатры. Да таго ж яна — маці, дзеці якой з калыскі чуюць беларускую мову...

(Заканчэнне на 4-й стар. «СГ».)

## ТАНЦОР ВАНЮША І ЯГО МАЛОДШЫ БРАЦІК ...чакаюць бацькоў

■ У вас будзе дзіця

Аўтары тэлевізійнай рубрыкі «У вас будзе дзіця» (што выходзіць на канале АНТ у рамках праграмы «Пакуль усе дома») з верай у чарговы чуд працягваюць рабіць вельмі важную справу — дапамагаюць дзецям, якія сталіся без бацькоўскай апекі, адшукаць новыя сем'і. Як вынік — 68 адзіночкіх сэрцаў ужо змянілі сцены дзіцячых дамоў на цяпло і ўтульнасць сямейнага ачага. «Звезда» таксама бярэ ўдзел у праекце і працягвае знаёміць сваіх чытачоў з маленькімі героямі рубрыкі, якім трэба адначасова так шмат і так мала — бацькоўскі клопат, пшчота і любоў.

вядуць разам. «Ваня заўсёды клапоціцца пра свайго малодшага браціка, дапамагае яму ва ўсім, — расказвае выхавальца Аксана Малышава. — Хлопчыкі ў нашай дзіцячай вёсцы з'явіліся два гады таму. Ваня ходзіць у 2-і клас, Ігар — у дзіцячы сад. Брацікі вельмі добрыя, актыўныя, любяць прыцягваць да сябе ўвагу. Ваня — аматар пачытаць, расказаць што-небудзь цікавае. Часам, як і любое дзіця, ён не хоча рабіць урокі, капрызіць (усміхаецца). Ігар яшчэ

маленькі, яму толькі 5 год. Ён любіць усё новае, пастаянна чымсьці цікавіцца. Любіць глядзець мультыкі, складаць пазлы, слухаць казкі, маляваць. У нас вялікая сям'я — 10 дзяцей. І ўсе яны знаходзяць паміж сабой агульную мову, старэйшыя дапамагаюць малодшым з урокамі, мне — на кухні, могуць прыбраць за сабой у пакоі».

Ваня, дарэчы, сёлета пачаў хадзіць у школу мастацтваў на аддзяленне харэаграфіі.

«Ванюша паступіў да нас з

добрамі данымі: маю на ўвазе вываратнасць крок, — дадае Алена Сергіевіч, настаўніца харэаграфіі. — Адным словам, стройны, падцягнуты хлопчык, з жаданнем вучыцца танцаваць. Паступова асвоімо класічны танец, народны, гісторыка-побытавы, бальны... І будзем імкнуцца на вялікую сцэну. Праўда, Ванюша?» — «Так», — упэўнена адказвае хлопчык.

Шчыра жадаем брацікам, каб у бліжэйшы час іх жыццё крута змянілася і мара пра дружную сям'ю споўнілася.

Калі вы хочаце даведацца пра Ваню і Ігара больш, патэлефануйце па нумары (017) 284-71-51 спецыялістам Нацыянальнага цэнтру ўсынаўлення Міністэрства адукацыі. Таксама для тых, хто хоча ўсынавіць дзіця, на сайце [videopassport.ru](http://videopassport.ru) змешчаны відэакурсы, падрыхтаваны сумесна НЦУ і творчай групай праекта



## ХВАЛІЦЕ МУЖЫКОЎ!

Пажадаць здароўя і прыгажосці жанчыне можна, як усе. Але ж адкуль узяцца здароўю і прыгажосці? Хіба не лепш пажадаць тое, ад чаго гэта залежыць?

Ад чаго яно залежыць? Ад суладдзя з самой сабой ды мужам. Простыя словы. А што на справе?

А ў жыцці мы часта бачым вось што: жанчына папракае мужа: «Ты такі небарака, мала робіш, а што робіш — дык лепш бы не рабіў. Прыйдзецца зноў самай». І перастае быць жанчынай... Арыентаванасць душы — гэта ключ. Знайсці наймалую нагоду для пахвалы — значыць правільна арыентаваць сваю душу на пазітыў і, разам з тым, арыентаваць мужа... Мужчыну трэба што? Каб заўважылі яго любі, нават самы дробязны высілак, пахвалілі, праявілі клопат, радасць. І тады мужчына, як люстэрка, адорыць тым жа — і ў яго будуць сілы на подзвігі. Інакш адкуль узяцца сілам, калі нічога, акрамя ляяні, не пачуць ад жанчыны, якую калісьці пакахаў, з якой звязаў сваё жыццё, узяўшы адказнасць за свой пра яе клопат? У чым стымул жыць? Што рабіць з гэтай жанчынай? Піць? Засунуцца ў тэлевізар? Сысці? З'ехаць на рыбалку? Менавіта пра гэта вельмі дакладна і лаканічна напісаў Ігар Губерман:

«Хваліце, бабы, мужиков: мужик за похвалу достанет месяц с облаков и пыль сметет в углу».

Валерый, г. Віцебск.



## ДРУГІ МЯДОВЫ МЕСЯЦ

Нядаўна ў маім жыцці адбыўся пераломны момант: непрыемнасці на рабоце ўскладніліся працяглым дрэнным настроем. Гэта, безумоўна, негатыўна адбілася і на адносінах з мужам. Тады я хацела кінуць усё і пайсці адна ў горны паход. Калі муж убачыў, што я ўсур'ёз распачала падрыхтоўку, ён прапанаваў арганізаваць сумесны адпачынак. Гэта была цудоўная магчымасць змяніць абстаноўку і пабыць разам, таму што мы пасля мядовага месяца нікуды не выязджалі.

Падрыхтоўку да падарожжа я поўнасьцю даверыла мужу і ніколеккі не пашкадавала. Максім за два тыдні прадумаў да дробязяў маршрут і забраніраваў квіткі. Тады я зразумела сваю памылку (дарэчы, яна характэрная псіхалогіі большасці жанчын): раней я не давала магчымасці мужу штосьці зрабіць для нас. Ён ведаў, што я магу арганізаваць усё на свеце. Пры падрыхтоўцы да адпачынку я дала яму шанц адчуць сябе значным у маім жыцці.

За 16 дзён, што правялі ў Іспаніі, мы перажылі разам столькі незабыўных эмоцый! Бралі ровары напракат і каталіся па горадзе, асвойвалі канатную дарогу, скаралі атракцыёны «Порт Аventura». Гулялі пешшу па 20—30 кіламетраў на дзень і абмяркоўвалі тое, на што не хапала часу ў паўсядзённым жыцці. Ніколі не забудуся на нечаканы сюрпрыз ад мужа ў дзень майго нараджэння, калі ён павёў мяне ў італьянскі рэстаран і ўвесь персанал на чале з шэф-поварам спяваў «Happy birthday, dear Hanna...». Падчас другога мядовага месяца я пераасэнсавала сваё

жыццё, і негатыўныя думкі адпалі самі сабой. Зразумела, што шмат сіл аддаю рабоце (на сям'ю часу амаль не заставалася), задавальненя ад якой не атрымліваю, і вырашыла змяніць сферу дзейнасці. Адважыцца на змену прафесіі вельмі страшна, бо гэта значыць застацца на некаторы час без крыніцы даходу. Але яшчэ страшней для мяне было б адпрацаваць усё жыццё і зразумець, што ты нічога карыснага не зрабіла.

Ганна БЯЛЯК, г. Мінск.



Сумеснае падарожжа дапамагло Ганне і Максіму пераадолець сямейны крызіс (на заднім плане — храм Святога Сямейства ў Іспаніі).

### Востры вугал

# «У разводах часцей вінаваты жанчыны»

«Шлюб — гэта сур'эзна», — спадзяюцца дзяўчаты, калі збіраюцца замуж. І пакуль сэрца верыць у каханне праз усё жыццё, статыстыка дае шанц толькі кожнай другой пары. У Беларусі на дзесяць шлюбаў прыпадае чатыры разводы. Чаму сем'і не ўжываюцца, наколькі адносіны можа пагоршыць настойлівае ўмяшанне цешчы і ці зберажэ шлюб тайм-аўт? Пра гэта мы пагаварылі з каардынатарам праектаў грамадскага аб'яднання «Здаровы выбар», псіхолагам Таццянай ПІМКОВАЙ.

— На які перыяд шлюбу прыпадае большасць разводаў?

— У псіхалагічнай тэорыі ёсць паняцце крызісаў сямейнага жыцця. Напрыклад, крызіс сямі гадоў. Але на практыцы больш уплываюць асобныя фактары. Той жа крызіс сярэдняга ўзросту — 33—35 гадоў. Тут ёсць рызыка, бо адбываецца пераацэнка каштоўнасцяў: чалавек абдумвае, чаго дасягнуў, што хоча яшчэ. А так разыходзяцца і праз год, і праз пяць, і праз дзесяць.

— Чаму?

— Звычайна калі зусім няма кантакту ў сям'і, у кожнага з сужэнцаў свой лад жыцця.

— Мне здаецца, часта пара вырашае разысціся, калі партнёр раздражняе...

— Бывае. Прычым расказваюць пра такія дробныя рэчы: не так павесіў у шафу штаны ці не прыбірае за сабой відэлец. А на пытанне «вы калінебудзь размаўлялі пра гэта з мужам (жонкай)?» адказваюць «не». Калі нешта не падабаецца, не трэба насіць гэта ў сабе. У сям'і важна абмяркоўваць нават самыя простыя рэчы.

Чаму ўсур'ёз раздражняюць побытавыя дробязі? Ёсць людзі вельмі педантычныя, для якіх насамрэч важны пэўны парадак. Але часам гэта вынік больш глыбокіх праблем у сям'і: непаразуменне, непадабенства характараў, іншыя адносіны на баку.

— Часта прычынай разводу становіцца здрада?

— Я сказала б, што здрада — вынік, а не прычына. Таму што яна не ўзнікае на пустым месцы. Як правіла, калі з'явіўся іншы або іншая, гэта ўжо значыць, што была нейкая халоднасць у адносінах. Праз няўменне праяўляць пачуцці ці, наадварот, празмерную эмацыянальнасць, звычайна з боку жанчыны.

— Ці можа разбурыць шлюб пастаяннае ўмяшанне цешчы ці свекрыві?

— Уплыў бацькоў трэба шукаць хутчэй там, у дзяцінстве. Напрыклад, мужчына рос у сям'і, дзе мама была аўтарытарная. І чакае, што за яго будзе ўсё вырашаць жонка. Калі пара жэнціца, кожны прыходзіць са сваім «ранцам» — са сваёй мадэллю сям'і. Важна гэтыя «ранцы» пераабраць і скласці ўласны. А калі кожны пачынае свой прасоўваць, узнікаюць праблемы.

«Пара часта лічыць, што лепш ужо хоць які шлюб. Маўляў, дзіця будзе бачыць і тату, і маму. Але пры гэтым не ўлічваюць, што малы бачыць яшчэ і тое, што ўзаемаадносін цёплых няма, няма павагі».

— Зразумела, што ў тым, што сям'я развальваецца, вінаватыя абое. Але хто больш?

— З маёй практыкі часцей — жанчыны. Патлумачу. У Эрыка Бёрна ёсць кніга «Гульні, у якія гуляюць людзі». Там апісваецца некалькі роляў: дзіця, бацька, дарослы. Бывае так, што жанчына паводзіць сябе ў адносінах да мужчыны як мама. На першых этапах яму гэтыя клопат і пшчота падабаюцца. Але з'яўляецца ў нейкі перыяд жанчына, якая дае мужчыну адчуць сябе «дарослым» ці «бацькам». І такія адносіны яго прыцягваюць. Бо ў іх ён моцны, упэўнены, а з жонкай — слабы. Таму важна быць гнуткім у ролях — і жонцы, і мужу. Адсюль і адносіны кожны раз будуць рознымі.

Часам жанчына пераключаецца цалкам на дзіця і забываецца на ролю жонкі. Ці менш пачынае надаваць увагі сваёй знешнасці. Калі гэта моманты, адна справа, а калі пастаянна, тады пачынаюцца папрокі ад партнёра. Маўляў, мне падабалася, калі ты была іншая. І для жанчыны гэта становіцца сігналам змяніцца. А бывае наадварот, яна пераходзіць у абарону: «Што табе, не падабаецца? Я ўсё аддаю, бачыш, колькі ў мяне часу ідзе на дзіця?!» Гэта не вырашэнне канфлікту, а ўцёкі ад рэальнасці.

— Да псіхолага пары прыходзяць, калі знаходзяцца ўжо на мяжы разводу?

— Часцей звяртаюцца людзі, якія на ростанях: разыходзіцца ці старацца наладжваць адносіны. Гэта пра няўменне несці адказнасць за ўчынкi. Чалавек хутчэй за ўсё для сябе нешта ўжо вырашыў, але ёсць страх перад будучым: як жыць аднаму, ці змагу бачыцца з дзецьмі і г.д. Людзі часта чакаюць знешніх абставін. Калі тая ж жонка стоміцца ад зацягнутага сітуацыі і скажа, што трэба разысціся. А муж тады проста пагодзіцца: «Ну добра». Са сваёй практыкі магу сказаць, што больш нерашучыя ў гэтым плане мужчыны.

— Ёсць меркаванне, што, каб умацаваць адносіны, можна завесці дзіця. Наколькі яно абгрунтавана?

— Неабгрунтавана. Гэта, несумненна, іншы этап у жыцці, бо з'яўляецца новы член сям'і і трэба ўсё перастроіваць. Але гэта не выратаванне. На час, магчыма. Проста праз тое, што ўвага ўсіх была адцягнута.

— Цяпер папулярна браць тайм-аўт. Ці дапамагае гэта зберагчы адносіны?

— Гэта дапамагае абстрагавацца ад сітуацыі,

### АД ТЭОРЫІ ДА ПРАКТЫКІ Простыя тэхнікі, якія дапамогуць зразумець партнёра і наладзіць кантакт у сям'і

**Я-выказванні.** Спосаб паказаць незадаволенасць і пры гэтым не пакрыўдзіць чалавека. У першую чаргу кажам пра свае пачуцці ў адносінах да нечага. Не «ты мяне пакрыўдзіў (раззлаваў)», а «мне цяпер крыўдна (я злююся), таму што».

**Кантактная сетка.** Пара чэрціць колы і дзеліць на сектары: сям'я, родныя, сябры, работа. Цэнтр — гэта вы. У кожным сектары адзначаеце людзей, якіх адносіце да пэўнай катэгорыі. Чым бліжэй да ядра чалавек, тым бліжэйшы ён вам. Потым пары трэба параўнаць колы і паглядзець, што агульнага. Гэта тэма для абмеркавання.

**Пяць моў любові.** Гэтыя мовы — час, словы падтрымкі, дотыкі, падарункі, дапамога. Паспрабуйце самі вызначыць, што для вашага партнёра больш значнае, а потым паглядзіце яго спіс. Часта муж завальвае жонку падарункамі, а ёй важны час, праведзены разам. Мужчына працуе на іншую мову любові — адсюль і пэўная незадаволенасць. Ці жонка думае, што мужу важны дотыкі, а насамрэч — словы падтрымкі. А яна яго амаль не хваліць.

**Казка пра жывёл.** Кожнага члена сям'і трэба праасацыяваць з нейкай жывёлай, насякомым, птушкай і скласці невялікую гісторыю з гэтымі героямі. Нават азначэнне, хто якая жывёла, ужо шмат кажа пра адносіны ў сям'і і сваё адчуванне ў ёй. Яркія прыклады, калі жанчына ўяўляе сябе валом, што пастаянна паша, а мужчыну — ястрабам, які недзе лунае.

па-іншаму паглядзець на яе, пераацэніць прыярытэты. Нават паспрабаваць пажыць аднаму. Але не магу сказаць, што гэта панацея. У некаторых сітуацыях тайм-аўт можа канчаткова разбурыць сям'ю, усё індывідуальна.

— Ці правільна не разыходзіцца толькі дзеля дзяцей?

— Пара часта лічыць, што лепш ужо хоць які шлюб. Маўляў, дзіця будзе бачыць і тату, і маму. Але пры гэтым не ўлічваюць, што малы бачыць яшчэ і тое, што ўзаемаадносін цёплых няма, няма павагі. І гэта мадэль невыказвання эмоцый адкладаецца і становіцца асновай для яго будучых адносін з партнёрам. А здараецца, што ў такой сітуацыі ўся любоў ад таты і ад мамы накіроўваецца на дзіця. Для малога залішні клопат гэта таксама нядобра.

«Здрада — вынік, а не прычына. Таму што яна не ўзнікае на пустым месцы. Як правіла, калі з'явіўся іншы або іншая, гэта ўжо значыць, што была нейкая халоднасць у адносінах».

— Як тады развесціся, каб мінімальна траўмаваць дзіця?

— Па-першае, прагаварыць адно аднаму эмоцыі (негатыў у тым ліку), якія накіпіліся, абмеркаваць, якая сі-

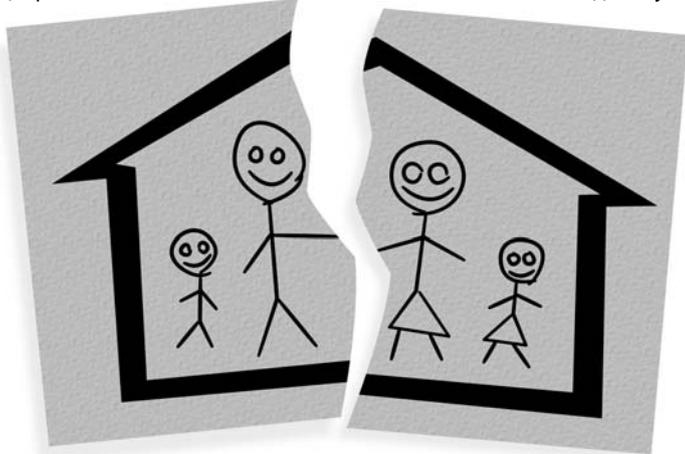
туацыя склалася ў сям'і, разам вырашыць, што рабіць далей. У гэтым нават больш уважлівае стаўленне да чалавека, чым у тым, каб проста сказаць: я сыходжу. І па-другое — не трымаць дзіця ў няведанні. Не трэба паглыбляцца, але не ўтойваць, што тата, напрыклад, будзе жыць асобна, але малы будзе абавязкова бачыцца з ім.

— Псіхологі звычайна раяць працаваць над адносінамі. Быць гатовымі да складанасцяў. А можа, лепш знайсці іншага партнёра, з якім будзе лёгка?

— Я заўсёды кажу, што пачынаць варта з сябе. Разабрацца, што табе трэба. Калі не зразумець, што здарылася ў мінулых адносінах, яно можа паўтарыцца. У літаратуры часта сустракаецца паняцце «ракавая жанчына». Прыкладу паралель. Жанчына з адным мужчынам жыве, ён пачынае злоўжываць алкаголем — разыходзіцца. З іншым — тая ж сітуацыя. Яна першалачаткова выбірае партнёраў са схільнасцю і сваёй мадэллю паводзінаў узмацняе іх звычку.

Знайсці такога чалавека, як ты, напэўна, нерэальна. Гэта можа адразу здацца ў эйфарыі, што ўсё ідэальна. Важна аб'явіць партнёрам праяўляць эмоцыі, размаўляць адно з адным, чуць і дзесяці прымаць. Але не ва ўрон сабе.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ.  
lubneuskaya@vziazda.by



# ЯК МАЕ БЫЦЬ,

## або Пачынаць лепш з відэльца

Сувеніры мы выбіраем часта: літаральна пры кожным «аб'екце», які мае «лаўку», пераглядаем-перамацаем ледзь не ўсё. А купляем што-небудзь рэдка. Так рэдка, што гліняны кубак са свістулкай-птушай, якая сядзіць на ручцы, спусціўшы цікаўную дзюбку ў прывідны напой, цэлы тыдзень не мог знайсці сабе месца ў хаце: то стаяў на паліцы перад глінянай днушкай з пазнакай «Нясвіж», то з талеркай з Ружан «перамаўляўся», то знаёміўся з дудуткаўскім ветраком... Так бывае з дарагім гошцем, якога не ведаеш куды пасадзіць. Далёка не кожнае падарожжа, нават вельмі цікавае, завяршаецца гэтакім набыткам. А здавалася б, проста кубак.

любоў да яе. І вярнуліся да гаспадыні, калі дом яе ператварыўся ў музей. Стандартная, здавалася б, гісторыя. Ды ведаецца, далёка не кожная экспазіцыя пакідае аб сабе такое ўражанне, з якім не расстацца да наступнага дня, і тым больш не кожная вандроўка вяртаецца ў снах. Вандроўка ў сядзібу Ленскіх прысніцца і вам, я ўпэўнена.

Ці чулі вы, як пры аповедах пра гаспадароў тых сядзіб, што з розных прычын ператвораны ў музей, голас экскурсавода на піку эмоцый дрыжыць і як быццам зрываецца? Ці бачылі, як на вочы экскурсавода, які, вядома ж, далёка не ўпершыню сваю прамову кажа, набягаюць здрадніцкія кропелькі? Ці шмат вы ведаеце экскурсаводаў, якія ў музейнай прасторы дэманструюць прадметы з уласнага збору? Ці назіралі работу чалавека як найвялікшую асалоду і шчасце? Калі хоць бы на адно пытанне вы адказалі «не», то ў сядзібе Ленскіх вы яшчэ не былі. І значыць, вам туды трэба. Скажам іначай: вам трэба туды, дзе на плечы апусціцца мяккае воблачка, а па скуры пабяжыць цеплыня.

Мы, спадарства, як я сказала, у музей, размешчаны ў сядзібным доме паноў Ленскіх герба Астоя. Я ўжыла тут «паноў» нездарма. Перад самым домам стаіць камень, на ім шылда, на шылдзе літары, у літарах — сэнс, цана і разуменне таго «панства»: маўляў, на гэтым месцы стаяў пабудаваны ў пачатку XIX стагоддзя сядзібны дом (партэрны класіцыстычны, у плане чатырохвугольны, крыты чатырохсхільным гладкім гонтавым дахам, калі чытаць Рамана Афтаназы), але ў 1939-м ён быў узарваны «як сімвал прыгнёту працоўных». І вось што важна: «Дадзены знак усталяваны як памяць пра добрыя справы Ленскіх і як настаўленне нашадкам, каб не дапусцілі паўтору трагічных старонак гісторыі».

Гаспадыня сядзібы, узарванай у якасці сімвала нейкага там прыгнёту, — цяхмяная пані Эльжбета, адзіная сястра сярод братоў, з якіх адзін мастак, другі палкоўнік, трэці трымаў у Мінску гатэль «Гарні», чацвёрты заснаваў крухмала-патачны завод «Сокал», які ператварыўся пасля ў «Крыштал», і меў дачыненне да заснавання шклозавода «Нёман». Пані Эльжбета па мужу Васілеўская, але аўдавала так рана, што і да прозвішча не паспела прывыкнуць. Прынамсі, вядомая ўсім як Ленская, хіба на помніку магільным — Васілеўская. І вось гэтая пані, аўдавеўшы, пасялілася ў доме бацькоў. А калі памянлася ўлада і дом узарвалі, яна пакарліва жыла ў звычайным дамку ў Рубяжэвічах.



Дом аканомы.

Хоць, калі казаць пра посуд, пачынаць лепш з відэльца. Аздоблены літарамі E і L (па-нашаму — Эльжбета Ленская), ляжыць ён у кутняй шафе ў адным з пакояў сядзібнага дома Ленскіх, што на рацэ Суле. Гэта, можа, за якія два дзясяткі кіламетраў ад Дзяржынска ў бок Івянца. Як прынята казаць, «у маляўнічым» і чамусьці «кутку» (які куток можа быць у абшару?), паміж вёскамі Рубяжэвічы і Целяшэвічы. Ведаецца, якім адчуваннем суправаджаецца трапленне ў гэтае месца? Наўрад ці змагу перадаць, але паспрабую. Стагоддзе быццам цяперашняе, але як хто перанёс у яго антураж найбольш слаўнай мінуўшчыны і тыя рамантычныя акалічнасці, ад якіх пры чытанні старых раманаў трымціць душа. Прызнайцеся, што і вам часам хочацца, каб было «як тады», але каб не зніклі пры гэтым нікуды сучасныя зручнасці. Тут так і ёсць! Атрымліваецца не вандроўка ў часе і не пагружэнне ў мінулае, а нешта больш жаданае і значнае — быццам захавана ўсё найлепшае ад колішніх эпох. Але ж вярнемся да відэльца.

Ён дэманструецца падчас кожнай экскурсіі, прысвечанай гаспадыні, — і сам відэлец, і кутня шафа, а яшчэ напакружыла камода, самаробны абрус на ёй, старадаўнія падсвечнікі, велічэная распяцце і некалькі іншых прадметаў, што ствараюць цяпер экспазіцыю. Рэчы, спадарства, ператвараюцца ў экспазіцыю, патрэбную людзям, толькі тады, калі праходзяць праз гісторыю. Гэтыя прадметы былі раздзены Эльжбетай Ленскай жыхарам Рубяжэвіч у якасці ўзнагароды за іх



Каля кузні.

### Паслядоўнікам

*Магілу Эльжбеты Васілеўскай з дому Ленскіх трэба шукаць на Рубяжэвіцкіх могілках, але гэта пакуль. У Ленскіх ёсць капліца-пахавальня, якую двойчы разбуралі і збіраюцца ўзнаўляць з тым, каб прыняла гаспадыню на вечны спакой. Наведайце гэтую раскошную калісці ратонду, што сёння ў руінах, як-небудзь у цёмны час сутак: гэта не байка пра прывіды, гэта інаша. Там пабачыце...*



І такім светлым была чалавекам, што калі ўладам захачалася адправіць яе ў ссылку як «класава чужы элемент», нічога ў іх не атрымалася: вясцоўцы за сваю пані заступіліся, што называецца, як мае быць, бо была яна ім не чужая. Паміраючы, яна рэдзала ім усе свае рэчы — на памяць за такую адданасць. І вось цяпер мы разглядаем тыя рэчы пад аповед Рамуальды Сабалеўскай, якая сабрала іх і стварыла калекцыю. Ці мала такіх артэфактаў мы перабачылі ў сваіх вандроўках, ці мала яшчэ іх пабачым? Але памыляецца той дылетант, які думае, што пасля пэўнай колькасці пабачаных камодаў і шаф, падсвечнікаў і відэльцаў усе яны робяцца аднастайнымі. Усё якраз наадварот: праз кожную рэч, якая камусьці належала, душой дакранаешся да душы. Мо гэта пафасна для кагосьці прагучыць, але тут ужо не я вінаватая, а той, каму ў прапісной ісціне чуюцца нейкі там пафас.

Сула, спадарства, — месца цудоўнае. Адноўленыя будынкi кузні,



Эльжбета Ленская.

### Рамантыкам

*Сядзібны дом Ленскіх, дзе размешчаны музей, знаходзіцца на тэрыторыі так званай парка гісторыі «Каралеўская асамблея Сула». Уваход на тэрыторыю парка на квітку коштам 6 рублёў азначае неабмежаванае на ёй знаходжанне і ўжо аплатавую машынасіць наведальнік музей, паслухаць экскурсію, паглядзець экспанаты, праехаць на брычцы, пралысці на рацэ на ладзі вікінгаў, убачыць пахавальню і кромлех. Тут можна бадзяцца ўвесь дзень, бо ў страўні «Вясёлы Пан» для кожнага, у каго завурчка ў страўніку, знойдзецца порцыя оранікаў ці свініны з бульбяной скарынкай.*

канюшні, лядоўні, свірна, калёснай майстэрні, млына, вартавой вежы і дома аканомы ствараюць антураж і вяртаюць акалічнасці шчаслівай, упэўненай і беспакатнай мінуўшчыны, дзе ўсё было як мае быць.

...А я б, ведаецца, хацела ў мясцовай «лаўцы» пры касе (назваецца «Рэцэпцыя») набыць сабе (у кампанію да кубка) сувеніры відэльчык з ма-

### ДАЛЁКА І БЛІЗКА



З 26 кастрычніка да 7 лістапада ў Азербайджане — свята граната. Трэба накіравацца ў горад Гейчай — традыцыйны цэнтр вырошчвання гэтай смачнай культуры, каб прыняць удзел у гранатавым кірмашы, пакаштаваць гранатавага соку, паспрачацца за званне самага спрытнага, разумнага, умелага... Едзем?

4 лістапада — хто на «Лістапад» у Мінск, а хто і ў Севілью — на таксама міжнародны кінафестываль, дзе дэманструецца самае свежае з еўрапейскага — мастацкае і дакументальнае, кароткаметражнае і мультыплікацыйнае.



У першыя выхадныя лістапада ў Луізіяне ладзіцца — што б вы думалі? — Дзень гіганцкай яечні. Калі пры чытанні гэтага радка вам успомніўся смак падсмажанага сонейка на ўтульнай талерцы, вам дакладна трэба на гэты Giant Omelette Celebration, дзе для сустрэчы гасцей ужо падрыхтавана — толькі ўявіце! — пяць тысяч лепшых як ад лепшых курэй, дваццаць пяць літраў самага тлустага малака ад самых паслухмяных каровак, шэсць літраў адборнага алею і дзсяць кілаграмаў зеляніны. Збіраймася!

На восеньскіх каникулах Нясвіжскі замак запрасіць вучню да ўдзелу ў займальных квэстах і тэатралізаваных экскурсіях-загадках. Нешта нахшталь алімпійды па гісторыі Беларусі, толькі ў музейнай прасторы. Добры сродак палюбіць і гісторыю, і музеі, і культурны адпачынак з сэнсам.



Вы яшчэ не частаваліся крамбамбуляй у сценах Мірскага? І з пані Ядвігай не знаёміліся? Паспяшайцеся наведаць тамтэйшыя камору, важніцу і вінныя склеп. Мо нехта прыме там вас за пана Мацея, галоўнага лоўчага, або за княгіню Тэафілу Канстанцыю, калі вы жанчына. Дык не прагаворыцеся, што гэта не так, прыміце правільны гульні з задавальненнем.

Калі да 13 лістапада апыняцеся ў палацы Румянцавых і Паскевічаў, ведаецца, што па квітку праз другі паверх асноўнай экспазіцыі можна апынуцца на выстаўцы жывапісу, графікі і скульптуры на сюжэты Бібліі і міфалогіі. Сем дзясяткаў твораў з XVII—XIX стагоддзяў павінны натхніць на новыя падарожжы ў прасторы, а галоўнае — у часе.

награмай той высакароднай добрай пані, сядзібу якой мы не прамінулі наведаць адной слаўнай восеньскай нядзелькай. Падарожжы, спадарства, працягваюцца. Бо які «несезон», калі столькі навокал цікавага?!

Падарожнічала Святлана ДЗЯНІСАВА.

### Буркатанне сварлівай цётчкі

*Гэтым разам «наеду» на шылды, каардынаты і навігатары (даруй, Арчыбальд). Хто сказаў, што калі мястэчка мае славу тасць у выглядзе помніка гісторыі ці культуры, то ўсе ведаюць, дзе яна ў гэтым мястэчку знаходзіцца? Ну, калі б на ўездзе ў мястэчка ў мозг падарожніка ўсвідроўвалася (праз спадарожнікавую сувязь ці як яшчэ) беспамылковае веданне, куды і калі паварочваецца, тады было б добра. Але ж не ўсвідроўваецца. І ніводны знак не пакажа табе напрамак (бо некаму было шкада той знак паставіць), і ты накручываеш кіламетры, каб трапіць у знакамты палац, а знаходзіш яго выпадкова, бо навігатар твой або зусім ужо... (перагрэўся), або — яшчэ адна праблема — не верыць каардынатам. Чаму так?..*

*Між іншым, дарогі, што вядуць да сядзібы ў Суле, спрэс пазначаны — не заблукаеш.*

# «Я НЕ БАЮСЯ СКАЗАЦЬ «ПРАБАЧ»



Піліп у сваім пакоі робіць практыкаванні па рускай мове.

## «ГАЛОЎНАЕ — НАВУЧЫЦЬ ВУЧЫЦЦА»

— Для маладых мам час-та час дэкрэта ператвараецца ў побытавае пекла...

— Гэта сапраўды цяжкая праца — быць маці. Але не заўжды. Бываюць моманты, калі я не ведаю, што рабіць, бяруся за галаву. А здараецца, што гляджу на дзяцей і думаю: «Як класна! Гэта маё. Іх ужо пяцёра. Такія дарослыя і ў той жа час маленькія». Напрыклад, Піліп можа псіхалагічна вырашыць пэўную сітуацыю з дзяўчаткамі, растлумачыць ім тшосьці, а часам, глядзіш, яшчэ зусім дзіцё... Па-рознаму. Кажуць, што дэкрэтны менавіта «адпачынак». Насамрэч гэта праца не меншая, чым любая іншая. Але дэкрэт — гэта дакладна не пекла. Увогуле, зараз я адчуваю сябе больш самарэалізаванай, чым калі працавала ў тэатры, аддача большая і ў большай ступені магу праявіць свае здольнасці.

Дзеткі падрастаюць — і становіцца лягчэй. З імі ўжо можна размаўляць, як з адэкватнымі дарослымі людзьмі. Паўліна, самая маленькая, патрабуе больш увагі. Астатнія вельмі дапамагаюць. У нас нават ёсць графік дзяжурства, і па чарзе ўсе прыбіраюцца дома, мыюць посуд. Па ўроках адзін вучыць другога. Хтосьці па музыцы лепш ведае і можа падказаць, хтосьці — па англійскай мове. Як па мне, з двума маленькімі дзецьмі цяжэй, чым з чатырма дарослымі.

— Атрымліваецца такі хатні дзіцячы садок. А што наконт школы?

— Вучымся дыстанцыйна ў Піцёрскай школе. Такое навучанне ў Беларусі не распаўсюджана, але ва Украіне і ў Расіі ім актыўна карыстаюцца. Спадзяёмся, што ў нас яно таксама з'явіцца, каб усё ж такі вучыцца цалкам па-беларуску. Атэстумся ў Піцёрскай школе толькі адзін раз на год. Праходзіш увесь прадмет і здаеш яго ў любы час — няхай сабе і ў сярэдзіне года. Атрымліваецца поўнае паглыбленне. Напрыклад, бяром курс геаметрыі, праходзім за тры месяцы, здаём, пасля — алгебра. Да гэтага правучыліся шэсць гадоў у беларускай школе, але па індывідуальным плане, кожную чвэрць прыезджалі і здавалі кантрольныя. А з гэтай сістэмай зручней атрымліваецца. Піліп, напрыклад, займаецца па трох прадметах на дзень. Такую вучобу зручна падладзіць пад уласны графік. З дзяўчаткамі перайшлі ўжо ў трэці клас. Праўда, па праграме мы не праходзім беларускую мову і літаратуру. Але робім гэта самастойна для сябе.

— У чым яшчэ «плюсы» такой сістэмы?

— Яна вучыць самадyscyпліне, і яе мэта — навучыць вучыцца. Выніковы тэст па прадмеце дасылаеш анлайн. А мы прывыклі, што ў школе нас пастаянна кантралююць, і менавіта гэта матывуе. А матывацыя павінна ісці знутры, ад таго, што гэта мне цікава

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «СГ».)

даведацца пра новае, а не з-за адзнакі ці таму, што яна патрэбна маці і тату, і таму дастаткова зазубрыць матэрыял і... забыцца пра яго праз пяць хвілін. Я заўжды кажу, што і бацькі могуць запоўніць тэст за дзіця, але каму з нас патрэбны веды? Вам пасля паступаць у ВНУ, жыць. Акрамя заняткаў па школьнай праграме, амаль усе ходзяць у гурткі: на акрабату, танцы, у музычную школу, на англійскую мову.

— На якой мове вучацца дома?

— Піліп — па-руску, дзяўчаткі — па-беларуску (акрамя рускай мовы і літаратуры). Матэматыку, напрыклад, вучым на беларускай мове. Перакладаем толькі тыя тэрміны, якія моцна адрозніваюцца. У нас беларускамоўны асяродак сяброў, у якім мы часцей за ўсё размаўляем на мове.

— Дзеці заўжды гавораць па-беларуску?

— Не. Піліп з рускамоўнымі сябрамі перакладаецца на рускую. Сам кажа: «Не магу інакш». Але калі гутарка захоўваецца пра беларускую мову, гаварыцца, што спакойна ёю валодае. Калі ты больш дарослы і свядома вырашаеш цяжкае па-беларуску, іншая справа. Хоць пакуль не стаў падлеткам, карыстаўся мовай больш, але ў такім узросце цяжка супрацьстаяць калектыву. Ён нядаўна падзяліўся назіраннем, што ўсе сябры ведаюць, што ён з беларускамоўнай сям'і, «але з нас ніхто не смяецца». Мы наогул рускія, прыехалі з Расіі. Бабулі, да якіх вельмі часта ездзім, размаўляюць па-руску. Мы гэтакія білінгвы.

## «ГОЛАС ПАВЫШАЮ ТОЛЬКІ ПА СПРАВЕ»

— Як бавіце вольны час?

— Яго вельмі мала. Хаця я прыхільніца таго, каб у дзяцей яго было больш. Імкнуся мінімізаваць час, затрачаны на вучобу, даць матэрыял канцэнтравана. Напрыклад, у мяне песенькі з правілаў самі сабой прыдумляюцца. Бачу, што так лепей запамінаецца. Магчыма таму, што тады задзейнічаны абодва паўшар'і — левае і правае, творчае і інтэлектуальнае. Ці табліцу множання вучым праз рухі — кідаем мяч, скачам, бегаем, тады інфармацыя

— Даводзіцца часам павышаць голас?

— У мяне ёсць правіла не крычаць на дзяцей, калі ты на эмоцыях. Мне і па характары гэта неўласнае. Але магу сварыцца і лічу, што часам гэта трэба рабіць. Ёсць межы, якія мы не пераходзім. Напрыклад,



Зараз дзяўчынкі праходзяць табліцу множання. Па словах Ганны, з дапамогай спецыяльнай дошкі з цвікамі ды лічбамі яе вучыць значна лягчэй.

больш шырока ахопліваецца: і візуальна, і на слых, і тактыльна, і гукава, мозг працуе лепей. Насамрэч, увесь школьны матэрыял можна праходзіць значна хутчэй, чым мы ўяўляем. Аліва, якая па ўзросце ў першым класе, разумее і тое, што яе сёстры праходзяць у трэцім. Каб дзецям было цікава, падручнікі з правіламі яны малюць самі. Гэта і фантазію развівае, і творчы пачатак, і правіла засвойваецца хутчэй. Але ёсць і звычайныя суткі, у якіх мы робім практыкаванні па ўзоры.

— Вы ж актрыса, а не настаўніца...

— І не трэба ёй быць. Я не хачу нікога пакрыўдзіць ні ў якім разе. Але ў школьным класе 20—30 чалавек, да кожнага індывідуальна не падыходзіць. Каб навучанне было эфектыўным, трэба прыслухоўвацца да дзяцей. Гэта найлепшым чынам можа зрабіць маці. Бо яна ведае іх лепш за ўсіх. Калі дзіця палову дня ў школе, другую — на секцыях, і толькі ўвечары ўсе сустракаюцца дома, то абкрадаюцца ў цеплыні, увазе ўсе члены сям'і. А так мы амаль увесь час побач, лепей, больш глыбока пазнаём адно аднаго.

— Даводзіцца часам павышаць голас?

— У мяне ёсць правіла не крычаць на дзяцей, калі ты на эмоцыях. Мне і па характары гэта неўласнае. Але магу сварыцца і лічу, што часам гэта трэба рабіць. Ёсць межы, якія мы не пераходзім. Напрыклад,

біцца і хамаць. Хаця ўсялякае здараецца... Галоўнае — прапраціць прабацэння, калі не меў рацыі, нават калі ты дарослы. Я лічу, што дзеці павінны бачыць, як бацькі просяць прабацэння. Так дзеці таксама вучацца гэта рабіць. А калі і сваруся, то да кепскае стаўленне чалавека да чалавека: непавагу ці наўмыснае пашкоджанне не сваіх рэчаў. Павел наогул не можа цяраць, калі мне даводзіцца паўтараць па тры разы.

— Часта бачыцеся ўсе разам?

— Не, на жаль. Павел пастаянна працуе. Зараз ён задзейнічаны ў пастаноўцы ў Гомелі, таму бачымся яшчэ радзей. Часам я не ведаю, што ён прыезджаў у Мінск, каб сыграць спектакль і з'ехаць. Ён нават губляецца ў днях і тыднях. Сёння мы селі ўсе разам паабедкаць, і Аліва адразу шчасліва зазначыла: «Нарэшце мы ўсе разам!»

— А як жа мужчынскае выхаванне?

— Яно ёсць. Дзеці ведаюць дакладна, што тата — галоўны. Першае слова — за ім. І калі я тшосьці кажу — значыць на гэтым стаіць пячатка Паўла. Няма такога, што мы разыходзімся з ім у поглядах. Гэта класічная хрысціянская сямейная іерархія — тата падпарадкоўваецца Богу, жонка — мужу, ён па ўзроставым убыванні дзеці. Не ведаю, як было б інакш, бо мы вернікі і для нас гэта натуральна.

Тата ў нас кантралюе ан-

лійскую мову. У яго камп'ютары ёсць свой кабінет у сістэме «Duolingo», дзе высвечваецца, як хто займаецца. Яны звычайна саборнічаюць з Піліпам. Павел заўсёды ў курсе нашых спраў.

— Ведаю, што ў вас ёсць свой сямейны тэатр. У ім сапраўды ўсе хатнія задзейнічаны?

— Дакладней, гэта творчая майстэрня, якая называецца «Горад сяброў» і створана разам з нашай сяброўкай-маткай. Яе дзеці, як і нашы, удзельнічаюць у спектаклях. Калісьці мы пачыналі выступаць удваіх з Пашам. А зараз і дзеці бяруць удзел. Наш апошні спектакль — пра жабку. Усе ў нашай сям'і іграюць на інструментах, таму дзеці афармляюць спектакль музычна. А ў канцы ператвараюцца ў хор жабак і спяваюць. Выступаем 2-3 разы на месяц, часцей за ўсё па запрашэнні. Але мы маладзья зусім, толькі год існуем. Дарэчы, калі толькі пачыналі выступаць, Аліва ледзь не плакала па суботах, калі мы сыходзілі: «Мам, ты што, на працу?» Не маглі зразумець, куды я адлучаюся.

— Ці атрымліваецца ў вас пабыць адной?

— Пакуль не. Паўлюша яшчэ зусім маленькая, яе не пакінеш. Хаця можна... Але гэтым не злоўжываю. Сябры падарылі сертыфікат у фітнес-клуб. Усё ніяк не магу дабрацца. Але, спадзяюся, хутка падладзімся пад вучэбны графік і часу стане больш. Хаця вось мой найлепшы фітнес! (Бярэ Паўліну на рукі і цалуе ў шчаку).

— Што робіце, каб, нягледзячы на такую колькасць спраў, добра выглядаць?

— Бываюць дні, калі я падобная да Бабы Ягі (смяецца). На гэта пытанне няма адказа. З раніцы памыцца, расчасацца. І ўвечары зрабіць тое ж. Ад мяне мала што залежыць. Што Бог даў, тое і маю.

## «КАХАННЕ — ГЭТА РАШЭННЕ БЫЦЬ РАЗАМ ДА КАНЦА»

— У мінулым годзе па інтэрнэце хутка разляцеліся вашы словы, апублікаваныя ў фэйсбуку, пра тое, як часам прагматычна ставяцца да шматдзетнасці беларусы. Адкуль такія думкі, як лічыце?

— Прычына ў атэістычным выхаванні грамадства. Тое, што мы зараз маем, не з'яўляецца ўсплыло. Гэта вынік жыцця ў сістэме савецкага бездухоўнага светапогляду, якая выхоўвала нашых бацькоў, а тыя — нас. У ёй чалавек становіцца не каштоўнасцю, а бескаштоўнасцю. І адсюль негатывнае стаўленне да шматдзетных сем'яў. Калі кажу, што цудоўна, калі дзетак — раз, два, тры, чатыры, пяць. А ў адказ: «Гэта ж такі цяжар!» Атрымліваецца, чалавек — цяжар, а не радасць, а маленькі чалавек — у сто разоў большы «камень». Гэта такі сучасны духоўны калапс. Трэба вяртацца да традыцыйных сямейных каштоўнасцяў, да веры, да таго, што чалавек — гэта падарунак, які прыйшоў да мяне на пэўны час. Бог яго мне даверыў, Ён паверыў у мяне! Пасля дзіця стане асобай са сваімі пакліканнямі, талентамі, ідэямі, і магчыма, зменіць гэты свет. І ты на пэўны час бярэш адказнасць яго выхаваць і падтрымаваць да жыцця, каб пасля ён як мага лепш выканаў сваё прызначэнне.

— Пры гэтым выхаваць яго ў любові. Адкрыце, калі ласка, сакрэт, як захаваць яе ў сям'і?

— Галоўнае — гэта ўзаемнае рашэнне ісці да канца і разуменне, што няма ходу назад. Любоў — гэта не адны пачуцці. Калі так, то гэта хутчэй захаваецца. Але эмоцыі праходзяць, і часам трэба грунтавацца на рашэнні. Да тако ж, любоў — гэта дзеянне. Нават у Бібліі напісана, што любоў не зайздросціць, усё пакрывае, усё церпіць. Гэта дзеясловы, а значыць — дзеянні. Яны, пабраўшыся шлюбам, прымаем рашэнне рабіць штосьці разам і калі нам добра (тут усё вельмі проста), і калі нам кепска таксама. Тады прабацаем, падтрымліваем, дапамагаем.

У нашай сям'і былі і складаныя моманты, калі хацелася разварнуцца і пайсці. Скажаць: «Нам трэба разысціся. Мы розныя». З цягам часу мы зразумелі з Пашам, што сапраўды моцна адрозніваемся. І гэта так класна, так цікава! Паша кажа: «Навошта жаніцца з самім сабой?» І калі вы разам, то пачынаеш мяняць не іншага чалавека, а самога сябе. За трынаццаць гадоў, што мы з Паўлам, гонару ўва мне стала значна менш (смяецца). І трэба ўмець мірыцца. А таксама для мяне крыніцай, у якой я шукаю сілы і любоў, з'яўляецца Бог. Ад мяне, вядома, залежыць тшосьці, але ад Яго — у большай ступені.

Жыццё — гэта такі каштоўны дар... У мяне чатыры гады таму памерла сятры. І калі мне цяжка, адразу думаю: «Ты выбрала б гэту складаную сітуацыю ці...?» У сястры ўжо няма магчымага зрабіць выбар. У мяне — ёсць. Няўжо гэта сапраўды так цяжка? Усё можна выправіць, і так радасна, што ёсць магчымасць дзейнічаць і рабіць жыццё сваіх блізкіх лепшым.

Вераніка ПУСТАВІТ.  
pustavit@vziazda.by



У вольны час дзеці вяжучь кручком. На канале — адна з уласна з зробленых посцілак.

Фота Надзеі БУЖАН.

## ■ Нясумнае развіццё

## Птушачка-абярэг... з сена,

або Найлепшы падарунак — зроблены сваімі рукамі

Шаноўныя мамы і таты, вы яшчэ думаеце, у які гурток аддаць сваіх дзетак? Вагаецца паміж спартыўнай секцыяй, танцавальнай студыяй і музычнай школай? Магчыма, вы проста не ведаеце, што ў вашым горадзе ёсць і іншыя, не менш цікавыя і карысныя, гурткі! «Сямейная газета» працягвае знаёміць з альтэрнатыўнымі спосабамі развіцця. Гэтым разам мы завіталі ў віцебскую дзіцячую студыю «Salix», дзе апантаная любімай справай мастачка-фларыстка Алена ПЯТРОВА вучыць хлопчыкаў і дзяўчынак (а таксама, пры жаданні, і іх бацькоў) ствараць цуды з кветак, траў, ягад, сена, лазы, вярбы...

Студыя, што працуе пры гарадскім цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі, напоўнена прыемным водарам сухога сена і зёлак. Паўсюль, куды не кінь вокам (нават на сценах і столі), работы Алены Пятровай і яе вучняў. Чаго тут толькі няма! І зайчыкі, і мішкі, і гусі, і конікі, і батлейка, і віфлеемская зорка, і нават вялікая дзіцячая люлька... Усё зроблена з прыродных матэрыялаў — сена, высушаных капюснага лісця, кветак архідзі, півоні, бэзу, крываўніку, макавых галолак, рагозу, сітніку, злакаў, галінак дрэў...

— «Salix» — гэта (у перакладзе з латыні) вярба, — тлумачыць спадарыня Алена і частуе мяне гарбатай з мёдам. — Раней, калі не было таблетаў, клапатлівыя матулі давалі дзеткам піць адвар з кары гэтага дрэва. Ён выдатна збіваў тэмпературу. А саліцылавая кіслата, якую ўпершыню вылучылі з кары вярбы, нават выратавала жыццё людзям падчас вайны. Таму не дзіўна, што ў нас тут гаючая атмосфера (усміхаецца), бо работа з прыроднымі матэрыяламі — цудоўная арт-тэрапія.

— У якім узросце варта пачынаць вучыць дзіця нешта рабіць сваімі рукамі?

— Чым раней, тым лепш. Што тычыцца прыродных матэрыялаў, то гэта не толькі экалагічна (увесь прыродны матэрыял чысты і неалер-



Для фларыстычнага спектакля касцюмы дзеці рабілі самі.

гічны), але і вельмі карысна для здароўя. Акрамя таго, развіваецца матэрыя, прасторавае мысленне, фантазія. Я захапляюся непасрэднасцю сваіх вучняў, у іх столькі ідэй. Мы, дарослыя, як ні круці, знаходзімся ў нейкіх вызначаных рамках: пастаянна азіраемся, ці правільна мы гэта робім. А дзеці не баяцца эксперыментаваць. Больш за тое, такое хобі істотна сэканоміць сямейны бюджэт. Бо, пагадзіцеся, самы эксклюзіўны падарунак — зроблены сваімі рукамі. Мае вучні прыходзяць на заняткі і кажуць: «Алена Васілеўна, сёння мне патрэбны падарунак на дзень нараджэння сяброўкі». «Як выглядае дзяўчынка? Што яна любіць? Які інтэр'ер у кватэры?» Мы гэта ўлічваем, каб угадаць жаданне імянінцы.

«Калі я нясю тое сена, людзі пытаюцца: «Для чаго? У вас, можа, труссы, карова?» Не, смяюся, сувеніры робім з дзеткамі».

Я, вядома, магу сказаць, што самае галоўнае — гэта дабіцца першых месцаў на выставах ды конкур-

сах, але гэта не так. Мая асноўная задача — перадаць дзецям любоў да прыроднага матэрыялу, раскрыць і развіць талент. Тады ўсё прыходзіць само сабой — і прызавыя месцы, і ўзнагароды. Мае вучні атрымліваюць граматы, дыпломы — стосамі яны ў нас ляжаць.

Сама ж Алена Пятрова прыродныя матэрыялы любіць змалку. Яшчэ калі вучылася ў школе, займалася ў гуртку па батаніцы. Жаданне ж займацца фларыстыкай сур'ёзна прыйшло пасля нараджэння дачкі.

— Падчас дэкрэтнага водпуску раптам зразумела, што мне трэба кудысьці дзяваць энергію. І пачала вучыцца плесці кошыкі з лазы. Асвоіла розныя старадаўнія традыцыйныя беларускія тэхнікі: у прыватнасці, мая любімая — спіральнае пляценне з саломы і караня сасны. У такіх кашах раней людзі захоўвалі зерне, бо яны былі настолькі трывалыя, што нават мышы іх не маглі праесці. Потым захапілася аграгатацыяй вырошчвання сухацвету. У вёсцы мама мне выдзеліла вялікі ўчастак зямлі, які я цалкам засеяваю рознымі травамі і кветкамі. З белых півоняў, дарэчы, атрымліваецца цудоўнае варэнне, а з барвовых, ружовых, калі іх высушыць, — розныя вяночкі, аксесуары.

Пасля дэкрэту Алена вырашыла не вяртацца ў хімічную лабараторыю, дзе працавала дагэтуль. А ператварыла хобі ў справу жыцця.

— Вось ужо 18 гадоў я перадаю любоў да прыроднага матэрыялу дзецям. Заўсёды раскажваю на сваіх занятках пра традыцыі, каб хлоп-

чыкі і дзяўчынкі разумелі, што яны робяць і адкуль гэта пайшло. У прыватнасці, калі мы стваралі касцюмы з выкарыстаннем прыродных матэрыялаў, то паралельна вивучалі беларускую сімволіку. Тое ж самае і з сенапластыкай — гэта сёння самая любімая тэхніка ў дзетак. Яна, як від народнай творчасці, існуе і цяпер: пудзіла з сена ў многіх мястэчках дагэтуль спальваюць на Масленіцу, калі развітваюцца з зімой. Акрамя таго, нашы продкі набівалі ім маленькія падушачкі, лялькі з тканіны. Мы пайшлі далей: сёння пры дапамозе сена можам увасобіць любую сваю ідэю.

Да зімы Алена Пятрова са сваімі вучнямі рыхтуюцца ўсё лета, бо

«Мы, дарослыя, як ні круці, знаходзімся ў нейкіх вызначаных рамках: пастаянна азіраемся, ці правільна мы гэта робім. А дзеці не баяцца эксперыментаваць».

І Алена Пятрова ўсяго за некалькі хвілін ператварыла пучок сена ў птушачку-абярэг.

— Вось, вазьміце — на шчасце.

Сабраць прыродныя матэрыялы — гэта толькі палова справы. Вельмі важна яшчэ і правільна іх захаваць.

— Напрыклад, лаза павінна быць вільготнай. Таму мы захоўваем яе ў адрыве, што не мае даху. Сена, травы, кветкі, наадварот, павінны быць у сухім месцы, каб яны не пакрыліся цвіллю. Сушка, нарыхтоўка — гэта цікавы працэс. Праўда, трэба быць вельмі ўважлівым і назіральным, каб абавязкова паспець своечасова сабраць прыродныя матэрыялы, пакуль тыя не перацвілі ды не страцілі колер. Дзеці ведаюць, як гэта рабіць. Таму самастойна пасля заняткаў збіраюць гербарый, падключаюць да гэтай справы ўсіх сваякоў. Часта на заняткі прыходзяць не толькі дзеці, але і іх бацькі. Вось стаіць вялізны кош, мама (яна выкладчыца беларускай мовы і літаратуры) з дачкой плятуць да Вялікадня...

Ні адно свята ў Віцебску не абыходзіцца без рукатворных вырабаў



Звычайная драўляная дошка можа стаць арыгінальнай асновай для прыроднага матэрыялу. Чым сабе не ідэя для афармлення прыватнага дома ці лецішча? (на фота элемент праекта Алены Пятровай «Dосki»).



Гэтую цудоўную батлейку зрабіла вучаніца дзіцячай студыі «Salix» Наташа КРУКАВА.



Конікі з сена — цудоўная альтэрнатыва шкодным пластыкавым цацкам.

## ■ Насуперак стэрэатыпам

## БЫЦЬ САБОЙ... НА САМАКАТАХ

На фотаздымку, які вы бачыце, — жыццярэадасныя 80-гадовы Андрэй Паўлавіч і 77-гадовая Маргарыта Цімафееўна катаюцца на самакатах каля футбольнага стадыёна «Барысаў-Арэна». Такі незвычайны рэцэпт даўгаліцця прапанавалі фатографы Яўген Канаплёў і яго жонка Юлія Лэйдзік. Маладая творчая сям'я, якая працуе ў дуэце, прадставіла на міжнародны фотаконкурс «Golden Belarus» праект пра энергічных і шчаслівых пажылых людзей. На здымках мадэлі не толькі катаюцца на самакатах, але і займаюцца скалалажаннем, ездзяць на культавым аўтамабілі Buick Riviera і проста радуецца жыццю. Па правілах конкурсу перамагчы павінен быў толькі адзін фотаздымак, і ім стаў кадр, дзе героі катаюцца на самакатах.

«Нашы бабулі і дзядулі ўжо не сядзяць на лавачках, яны сядзяць у інтэрнэце. У іх ёсць свае акаўнты ў сацыяльных сетках, ёсць жаданне падарожнічаць, стыльна

апрацаваць... Андрэй Паўлавіч і Маргарыта Цімафееўна за час здымак сталі для нас прыкладам. Прыкладам таго, што сядзець на месцы нельга! Трэба рухацца, пражываць кожны дзень так, як быццам ён апошні. І галоўнае — не баяцца быць сабой», — растлумачылі фатографы выбар вобразу. За першае месца Яўген і Юлія атрымалі грант на навучанне ў лонданскай школе Central Saint Martins і \$2000.

У фотаконкурсе прынялі ўдзел больш за 200 фатографіў з розных краін свету, паведамлілі ў Альфа-Банку, які выступіў арганізатарам маштабнага арт-праекта. Удзельнікі прадставілі сотні работ, якія ўтрымліваюць нечаканую інтэрпрэтацыю сучаснай Беларусі. Большасць з іх адлюстроўваюць ідэю мабільнага ладу жыцця.

Надзея ДРЫЛА. nadzieja@viazda.by



Извещение о проведении 24 октября 2016 года повторных торгов с условиями по продаже имущества, принадлежащего открытому акционерному обществу «Минскремстрой»

Table with 2 columns: Item description (Предмет торгов, Местонахождение предмета торгов, etc.) and Auction details (Торги проходят в форме открытого аукциона на повышение начальной цены, etc.).

Table with 2 columns: Lot number (ЛОТ №1, ЛОТ №2, etc.) and Lot details (Капитальное строение с инв. №500/С-38607 по адресу: г. Минск, ул. Бабушкина, д. 60/2, etc.).

ООО «Центр Белинвентаризация» г. Гомель, ул. Гагарина, 46, оф. 2-1

ИЗВЕЩАЕТ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА Унитарного предприятия «Гомельский завод торгового оборудования», 8 (0232) 73 24 23

Table with 4 columns: Lot number, Name and characteristics of the lot, Starting price, and Sum of bid. Includes details for Lot 1 and Lot 2.

ООО «Юридическая компания Аспект» проводит повторные ОТКРЫТЫЕ ТОРГИ в форме аукциона по продаже недвижимого имущества ООО «Стройснабкомплект», находящегося в процедуре ликвидации

Table with 4 columns: Lot number, Name of the lot, Starting price, and Bid amount. Includes details for Lot 1.

ООО «Юридическая компания Аспект» проводит первые ОТКРЫТЫЕ ТОРГИ в форме аукциона по продаже движимого имущества ООО «Стройснабкомплект», находящегося в процедуре ликвидации

Table with 5 columns: Lot number, Name of the lot, Starting price, Bid amount, and Bid amount with commission. Lists various items for auction.

Условия торгов: к участию в торгах допускаются лица, подавшие организатору торгов в установленный срок заявление с приложением всех необходимых документов, зарегистрированное в журнале регистра...

## ■ Зоапсіхалаг дапамога

## ЗРАЗУМЕЦЬ СЯБРА

**Падрапаная мэбля, агрэсіўнасць да гасцей і іншыя дрэнныя паводзіны становяцца падставай для таго, каб любімы кот быў выгнаны з хаты. Але ёсць і іншае выйсце. Зоапсіхалаг Вольга КАРАЛЁВА працуе з хатнімі гадаванцамі, каб іх гаспадары змаглі знайсці з імі агульную мову.**

— Зоапсіхалаг — даволі нязвычайная прафесія. Чаму вы яе абралі?

— Цікаваць да зоапсіхалогіі з'явілася ў мяне тады, калі я завяла ката. Хацелася арганізаваць яму добрыя ўмовы, падабраць правільнае харчаванне, зразумець, як наладзіць з гэтай жывёлай кантакт. Але тады вывучэнне рознай інфармацыі аб катах было проста захапленнем. Некаторы час я дапамагала мясцовай суполцы абароны жывёл, шмат зносіў мела з уладальнікамі каткоў, часам давала простыя рэкамендацыі па доглядзе. Тады і прыйшло разуменне, што гэта даволі цікавы занятак. Вядома, каб набыць веды па псіхалогіі і карэкцыі паводзін, прыйшлося сур'ёзна заняцца самаадукацыяй. Я перачытала кніжкі, а таксама сайтаў і блогаў вядомых заходніх зоапсіхалагаў.

— А можна дзесьці атрымаць такую адукацыю?

— На постсавецкай прасторы дагэтуль няма ўстаноў, якія б навучалі па спецыяльнасці "Зоапсіхалаг". Ёсць толькі асобныя кароткатэрмінавыя курсы, у асноўным — ад прыватных арганізацый. Звычайна яны нацэлены на вывучэнне псі-

халогіі сабак і даюць практычныя метады работы менавіта з гэтымі жывёламі. А для работы з каткамі такога не падыходзіць. Таму веды па псіхалогіі даводзіцца "здабываць" у прыватным парадку, літаральна па крупінках. Спецыялістаў па паводзінах каткоў вельмі мала не толькі ў Беларусі, але і на ўсёй постсавецкай прасторы.

**Галоўнае — не караць гадаванца фізічна. Часцей гэта толькі пагаршае праблему.**

— Якія веды патрэбныя для работы з жывёламі ў гэтым кірунку?

— Звычайна ў зоапсіхалогіі сябе спрабуюць ветэрынары, звычайныя псіхалагі, этолагі. Часта далучаюцца людзі самых розных прафесій і нават проста аматары кошака. Маё меркаванне — для таго каб стаць добрым спецыялістам у гэтай галіне, трэба мець вельмі добрую псіхалагічную базу. Мне пашанцавала. Я атрымлівала вышэйшую адукацыю на факультэце педагогікі і псіхалогіі дзяцінства. У нас быў вялікі цыкл псіхалагічных дысцыплін і выдатныя выкладчыкі. Акрамя таго, важную ролю адыгрывае якасная самаадукацыя, у прыватнасці, вывучэнне і засваенне метадаў карэкцыі паводзін. Сучасны практыкуючы зоапсіхалаг — гэта хутчэй кансультант па асаблівасцях утрымання хатніх гадаванцаў і догляду за імі. Ён жа спецыяліст па мадыфікацыі паводзін з апорай на веданне псіхалогіі. Яго галоўная задача — навучыць людзей разу-

мець свайго гадаванца, жыць з ім у згодзе і гармоніі.

— А вы толькі з каткамі працуеце?

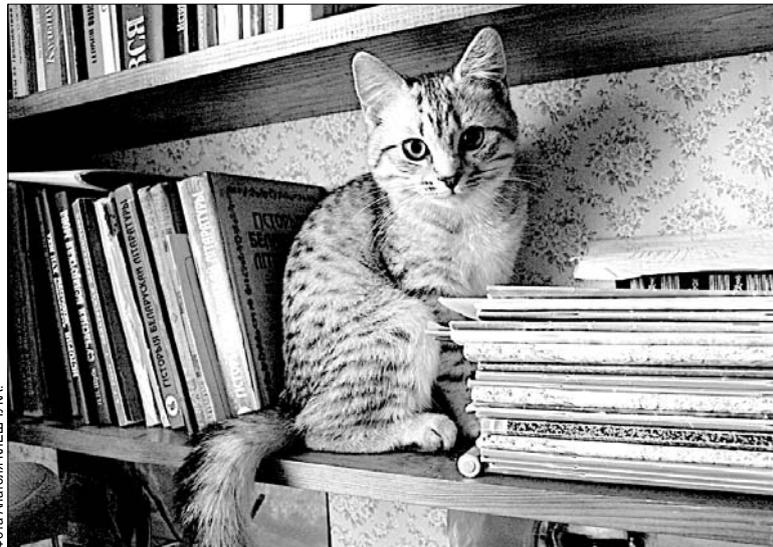
— Многія зоапсіхалагі працуюць і з сабакамі, і з каткамі. Я свядома працую толькі з каткамі, каб канцэнтравана на асаблівасцях гэтых жывёл і вывучаць іх найбольш поўна. Ёсць распаўсюджаныя праблемы, з якімі гаспадары, мірацца. Напрыклад, драпанне мэблі. А да спецыяліста па паводзінах кошака звяртаюцца часцей, калі жывёла неахайна ці агрэсіўная.

— І якія парадкі вы даеце ў гэтых выпадках?

— Галоўнае — не караць гадаванца фізічна. Часцей гэта толькі пагаршае праблему. Калі жывёла праяўляе агрэсію, лепш звярнуцца да спецыяліста. Прычын такіх паводзін мноства, у залежнасці ад канкрэтнай можна будаваць карэкцыйную праграму. Агульныя парадкі і ўніверсальныя метады, ужытыя неразумна, могуць нанесці шкоду.

— А ёсць праблемы ў жывёл, якіх бяруць з прытулку ці з вуліцы?

— Дваровы кот і кот з прытулку па асаблівасцях паводзін вельмі адрозніваюцца. У маёй групе "УКантакце" я прысвяціла цыкл артыкулаў гэтай праблеме. Практыка паказвае, што жывёла з вуліцы хутка адаптуецца да жылля чалавека. Можна быць праблема павышанага апетыту, калі кот будзе шукаць па хаце ежу, але не ва ўсіх. У жывёл з прытулку сітуацыя некалькі іншая. Часта незапаправадзілі застаюцца жывёлы з агрэсіўнай у адносінах да чалавека. З імі часта працую, дарэчы, у рамках



Фота: Анастасія КЛЕШЧУКА.

дабрачыннай дапамогі. Але на вуліцах і ў прытулках шмат коцікаў зусім беспраблемных. Варта заўважыць, што ёсць і пазітыўныя асаблівасці. Напрыклад, коцікі з прытулку ці з вуліцы часта вельмі ласкавыя і таварыскія.

— А зоапсіхалаг можа дапамагчы ў сітуацыі, калі дома ёсць кот, які любіць паляваць, а гаспадары вельмі хочуць завесці папуга?

— У гэтым выпадку лепш не рызыкаваць.

— Чаму каты ў розных гаспадароў вядуць сябе па-рознаму?

— Паводзіны можна растлумачыць умовамі жыцця, напрыклад, на ператрымцы з вялікай колькасцю жывёл і ў якасці адзінага гадаванца. У першым выпадку ён можа быць спакойным і маларухомым, а ў другім — таварыскім і энергійным. Калі кот паводзіць сябе неяк агрэсіўна да гаспадароў, трэба зразумець прычыну. Зыходзячы з гэтага і вырашаць праблему.

— А ёсць парадкі, што рабіць з распешчанай кошкай?

— Ігнараваць непажаданыя паводзіны і хваляць за пажаданыя. Пры гэтым трэба з разуменнем і

цярпеннем ставіцца да таго, што жывёле патрэбен час, каб перабудавацца.

— А як ката дрэсіраваць?

— Выкананню якіх-небудзь каманд даволі лёгка навучыць, выкарыстоўваючы, напрыклад, клікер-дрэсіроўку (калі дзеянні ўмоўна станоўча падмацоўваюцца гукавым сігналам). Пры рабоце з кошкамі важна "лавіць" настрой. Яны не будуць займацца, калі не настроеныя. І заняткі павінны быць кароткія, гэта тлумачыцца асаблівасцямі гэтых жывёл. Але справа ў тым, што большасці гаспадароў гэта не трэба. Дастаткова, каб жывёла выконвала правілы пражывання ў хаце чалавека. Не драпаць мэблю, хадзіць у латок, не бегаць па начах — гэтаму хутка і лёгка навучаюцца амаль усе кошкі.

Надзея АНІСОВІЧ.  
anisovich@vziazda.by

**P.S.** Шаноўныя чытачы, калі ў вас ёсць пытанні, звязаныя з вашымі хатнімі гадаванцамі, дасылайце іх на адрас «Звязды» або на электронную пошту anisovich@vziazda.by. Будзем шукаць адказы разам.



**Шуша аддае сваю прыхільнасць Паўлу і ўсяляк стараецца яму спадабацца. А глядзячы на такія вочы абодвух, думаецца, гаспадар адказвае ёй узаемнасцю.**

Невялікі пушысты звярок, які важыць менш за кілаграм і мыецца ў пяску, уздымаючы аблокі пылу па ўсёй кватэры, здолеў поўнаасцю змяніць уклад жыцця сваіх сталічных гаспадароў. Алена прыйшлося пазбавіцца амаль ад усіх вазонаў з кветкамі, бо большасць з іх былі небяспечнымі для гадаванца. А Павел поўнаасцю перайшоў на начную работу, бо адпачываць у пакоі, дзе гаспадарыць шыншыла, ён не змог.

## Начная падарожніца

Амаль увесь дзень Шуша спіць, а па начах выдае столькі гукаў, што здаецца нібы па пакоі носіцца невялікі цягнік. Такі верткі ды гучны звер з'явіўся ў сям'і Тычынаў недзе год таму праз пэўную недасведчанасць.

## ШЫНШЫЛА Ў КВАТЭРЫ:

## каштоўны гадаванец або выбракаваны звер

— Я пачала працаваць у зоомагазіне і захапілася ціхім і мірным пухнатым звяром, што цэлымі днямі спаў сабе на пясочку або ціхенька сядзеў. Да таго ж ён не ліняў і не меў непрыемнага паху, як іншыя грызуны, чым канчаткова скарыў маё сэрца, — расказала Алена. — Куплялі па аб'яве, калі яшчэ нічога не ведалі пра гэтых звяроў. Пасля аказалася, што шыншыла і малую вагу мела, і пальчыка не хапала на лапцы.

**У зоомагазінах шыншыла каштуе каля 200 рублёў, у заводчыкаў — прыкладна 100. Аднак апошнія ў асноўным трымаюць звяроў дзеля продажу на футра.**

Спачатку Шушу пасадзілі ў тэрарыум, і ўжо праз некалькі начэй яна асвоілася, пачала выдаваць гукі, здымаць накрывку з доміка і вылазіць з яго. Забіралася на ложка да гаспадароў і лезла грэцца каля ног пад коўдру.

— Купілі ёй уласную клетку і думалі, што начное актыўнае жыццё на гэтым скончылася. Аказалася, не. Яна стала грукаць пайкай і міскамі, усяляк прыцягваць да сябе ўвагу і патрабаваць, каб выпусцілі. Таму муж перайшоў на работу цалкам у начныя змены. Цяпер перад яго выхаднымі мы яе вечарам спецыяльна выпускаем, каб набегалася па пакоі, — тады яна цішэй сябе паводзіць ноччу.

Аднак пры гэтым трэба знаходзіцца ў адным пакоі з ёю, інакш зашыецца так, што потым не знойдзеш. Калі на маленькую падарожніцу не звяртаюць увагі падчас яе праменаду, яна можа разбегчыся і па спіне залезці на плечы.

— У мужа аднойчы пасля такога драпіны тыдзень сходзілі, — смяецца Алена.

## Аматар семак і арэхаў

Шыншыла схільная да дыябету, і многія з кветак, што раслі ў Алены, былі для яе небяспечнымі. Тым не менш звярок пад'ядаў усё, да чаго змог дацягнуцца, таму ад вазонаў прыйшлося пазбавіцца. Зараз засталіся толькі ар-

хідэі, якія нават не паспяваюць зацвісці, бо шыншыла абгрызае суквецці, бутоны і лісце. Нават кару, што ляжала ў вазонах, усю патрушчыла.

— Сяброўка спецыяльна з дачы прывозіць ёй яблыневыя галінкі, і шыншыла з задавальненнем іх грызе, як і крэйду. У некаторых яны і палічкі грызучы, а наша любіць правады пакаштаваць на смак. Недагледзелі з мужам аднойчы, дык яна абалонку шнура ад вентылятара паабгрызала, пакуль мы каву пілі на кухні.

Звычайна Шуша атрымлівае збалансаваны корм для шыншыл і амаль штодня — сушаныя яблыкі. Абажае кавуновыя семкі, якія ёсць, трымаючы ў лапах. Фінікі ці курагу таксама любіць (хоць ёй іх нельга), і пасля доўга мые ліпкія лапкі ў пяску. Праз гэта прыйшлося прыбраць з падлогі ўсе дываны, бо чысцюля-шыншыла ўздымае пыл на ўсю хату. Прасцей працёрці падлогу, а не пыласосіць штодня.

Некалькі месяцаў таму сям'я набыла папуга. Корм для яго захоўваецца ў празрыстай шклянцы, і Шуша ўжо ведае, дзе яна стаіць. Калі заўважыць у сумесі арэх, у яе пачынаецца істэрыка — прыходзіцца даваць ласунак. Хоць ёй нельга, бо ад арэхаў можа здарыцца атлуценне печані.

**Нягледзячы на невялікі памер, рухаецца шыншыла даволі адчувальна — здаецца, што на падлозе невялікае жарабя, а не маленькі грызун. І ўверх яна скача высока, да метра.**

— У нашых звяроў розныя графікі. Да ўсходу сонца шуміць Шуша, пасля пачынае крычаць Пяцюня, — смяецца Алена.

## Звер, які не сохне

Шыншыла належыць да атрада дзікабразавых, і калі палухаецца, скідвае кавалачкі футра ў тым месцы, за якое яе нечакана схпілі. Месцамі лысая шыншыла — відовішча не надта прыемнае, таму такога зверу дакладна нельга

Ірына СІДАРОК.  
sidarok@vziazda.by

■ Беларусікі

**М**АЛЕНЬКАМУ магіляўчаніну Яўгену (сыну аўтара гэтага здымка) крыху больш за 1,5 гадоў. І хоць пакуль ён яшчэ не можа

сказаць пра сваю краіну словамі з верша беларускага паэта Ніла Гілевіча «Я — беларус, я ганаруся, // Што маю гэтае імя: // Аб добрай славе Беларусі // У свеце знаюць нездарма!», мы яго родныя, упэўнены, што ён абавязкова скажа крыху пазней і з вялікі гонарам.

А пакуль бацькі імкнуцца выхоўваць яго ўсебакова развітой асобай і з маленства далучаюць хлопчыка да народнай спадчыны.

**Шаноўныя мамы і таты, бабулі і дзядулі! Шчыра запрашаем вас прыняць удзел у конкурсе «Беларусікі». Дасылайце здымкі ваших дачушак і сыночкаў, унучкаў і ўнучачак, а можа, нават і праўнукаў (з невялічкім, 4-5 сказаў, аповедам пра фота) на адрас «Звязды». Але адна ўмова — каб, зірнуўшы на фота, адразу ж было зразумела, што гэта «беларусікі». Арыгінальнасць і творчы падыход вітаецца! Аднаго з беларусікаў, якога мы ўбачым на здымках, чакае прыз**



Фотаздымак таццяры Падліпскай.

15 ПРАДМЕТАЎ

3 нечаканым тэрмінам прыдатнасці

**Мы заўсёды памятаем, што трэба праверыць тэрмін прыдатнасці малака, касметычных сродкаў, але пакідаем без увагі велізарную колькасць побытавых рэчаў, якія атачаюць нас часам даўжэй, чым было б варта. Прапануем разам з намі правесці рэвізію там, дзе яна патрэбна не менш, чым у халадзільніку.**

**У СПАЛЬНІ**

**Падушка — 2—3 гады**

Падушка з любым напаяняльнікам з часам стане прыстанкам для пылавых клышчоў, а непабегная страта формы — прычынай болю ў шыі.

**Хатнія тапачкі — 6 месяцаў**

Тапачкі — ідэальны асяродак для грыбка. Рэкамендуецца частая і старанная мыццё.

**У ВАННАЙ**

**Мачалка — 6 месяцаў, губка — 2 тыдні**

У мачалках і губках утвараюцца грыбок і цвіль. Натуральныя і сінтэтычныя мачалкі можна пракіпяціць, калі яны зроблены з трывалага матэрыялу.

**Ручнік — 1—3 гады**

Мокрыя ручнікі — ідэальны асяродак для бактэрый. Не дапамага нават частая сцірка.

**Зубная шчотка — 3 месяцы**

Іх варта мяняць не толькі пры першай дэфармацыі шчэцінак, але і пасля перанесенай прастуды ці грыпу, інакш ёсць рызыка захварэць зноў.

**Перакіс вадароду — 2 месяцы**

Праз 2 месяцы пасля адкрыцця перакіс ператвараецца ў звычайную ваду. У закрытым выглядзе ён захоўваецца не больш за год.

**НА ТУАЛЕТНЫМ СТОЛІКУ**

**Расчоска — 1 год**

Расчоску варта мыць як мінімум раз на тыдзень і мяняць на новую раз на год. Калі расчоска з натуральных матэрыялаў, то мяняць яе трэба раз у 7—10 месяцаў.

**Парфума — 1—4 гады**

Духі і парфумерная вада з эфірнымі алеямі могуць захоў-



вацца 3 гады ў закрытым стане, 2 гады ў адкрытым. Туалетная вада — да 4 гадоў у закрытым і 2 гады ў адкрытым.

**У ДЗІЦЯЧЫМ ПАКОІ**

**Пустышка — 2—5 тыдняў**

Латэксныя соскі варта мяняць незалежна ад частаты выкарыстання і знешняга стану. Латэкс лёгка трэскаецца, і ў мікратрэшчынах збіраюцца мікробы.

**Аўтакрэсла — 6—10 гадоў**

Пластмаса і пена з часам страчваюць свае ўласцівасці і форму і ўжо не могуць паўнаўважана абараніць дзіця. Так што набываць яго з рук — не лепшая ідэя.

**НА КУХНІ**

**Спецыі — 1—3 гады**

З часам спецыі страчваюць свой смак і водар. Молатыя прыправы, як правіла, жывуць не даўжэй за 6 месяцаў.

**Мука — 6—12 месяцаў**

Згодна ДАСТу мука першага гатунку можа захоўвацца 6 месяцаў, а вышэйшага — 12.

**У КЛАДОЎЦЫ**

**Вогнетушыцель — 15 гадоў**

Калі на ім відны механічныя пашкоджанні, напрыклад, трэшчыны на шлангу, то варта тэрмінова правесці дыягностыку.

**Сродак ад насякомых — 2 гады**

Праз 2 гады ад эфектыўнасці такіх сродкаў не застаецца і следу.

Падрыхтавала Наталля МАУЧАНОВА.



Народныя забавлянікі

прынёс каток разыначак. Пайшоў каток на таржок, прынёс каток піражок. Пайшоў каток на вулку, прынёс нам хлеба булку.



Кую-кую ножку, паеду ў дарожку, куплю чаравічкі, малы, невялічкі. Кую-кую другую, паеду ў даўгую. Дарожка даўгая, а ножка малая.



Сарока-варона кашу варыла, дзетак карміла, гэтаму — дала, гэтаму — дала, гэтаму — дала, гэтаму — дала, а гэтаму — не дала. Ты самы малы, вады не насіў, дроў не калоў,

круп не малоў. Бяжы да крыніцы, прынясі вадзіцы, усім нам напіцца — тады дам табе кашы. Тут пень, тут лагода, тут мох, тут балота, а тутака крыніца — сцюдзёна вадзіца пацякла-пацякла-пацякла!



Ладу-ладу-ладкі, Пабіліся бабкі За камок цеста Пасярод мэта, За скарыначку Сярод рыначку. А вы, бабачкі, Вы не біцеся, Вы купіце піражок, Памірыцеся!



Ладкі ладком, Піражкі з мядком, Кашка з алеем, Есці не ўмеем.

Коцік-коцік-коцік, Цёпленькі жывоцік. Кіці-кіці-кіці, Востранькія кіпці.



Тра-та-та, Тра-та-та, Выйшла котка за ката, За катом ёй добра жыць, Бо не трэба тапкі шыць. Мяжынькія лапкі — І не трэба тапкі!



Пайшоў каток у лясок, прынёс каток паясок. Пайшоў каток на ганачак, прынёс нам абараначак. Пайшоў каток на рыначак,



ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ



ПАКАШТУЙЦЕ!

ВОСЕНЬ — СЕЗОН ГАРБУЗОЎ  
Гарбузовы пірог

Спадабаецца нават тым, хто не любіць гарбуз.

**Спатрэбіцца:** гарбуз — 900 г, яйка — 3 шт., пшанічная мука — 400 г, масла — 250 г, цукар — 200 г, вяршкі — 200 мл, дробка солі, ванілін, карыца — на смак.



У міску ўсыпце прасеяную муку і соль. Дадайце размякчанае масла і ператрыце рукамі. Убіце 1 яйка і замясіце цеста. Пастаўце цеста ў халадзільнік на 30 хвілін.

Гарбуз ачысціце і нарэжце кубікамі. Тушыце ў невялікай колькасці вады да гатоўнасці. Зрабіце з варанага гарбуза пюрэ. Цеста дастаньце з халадзільніка, раскачайце і выкладзіце ў форму для пірага. Пракаліце яго ў некалькіх месцах відэльцам і выпякайце ў разгарэтай да 190 градусаў духоўцы 12 хвілін. Пюрэ з гарбуза ўзбіце з астатнімі яйкамі, цукарам, вяршкамі, дадайце ванілін, карыцу, пасаліце і выліце начынку ў форму з цестам. Выпякайце яшчэ 45 хвілін пры 180 градусах.

«Абрыкосавае» варэнне

Дзе абрыкосы ўзяць восенню? А хто сказаў, што яны там ёсць? Іх там няма. Але варэнне — абрыкосавае! Сабекошт яго вельмі нізкі, асабліва калі на агародзе ўрадзілі гарбузы! І варыць яго можна і ўвосень, і ўзімку.

**Спатрэбіцца:** 1 кг ачышчанага гарбуза, 300 г курагі, 1 невялікі лімон, 1 кг цукру, 2 шклянкі вады, на кончыку нажа мускатнага арэха.



Курагу нарэзаць кубікамі, заліць гарачай вадой і пакінуць на 30 хвілін. Гарбуз нарэзаць невялікімі кубікамі, лімон раз-

рэзаць на 4 часткі ўздоўж і затым нарэзаць кожную частку тонкімі лустачкамі папярок (калі не хочаце, каб адчуваўся лімонны смак, то без лупіны, а можна і з ёй). У каструлю зліць ваду ад курагі, дадаць цукар, нагрываць, пакуль не ўтворыцца празрысты сіроп. Дадаць гарбуз, курагу, лімон і варыць, пакуль гарбуз не стане мяккім. Дадаць дзёрты мускатны арэх і варыць хвіліну-дзве.

Раскласці варэнне па слоіках, даць астыць і паставіць у халадзільнік на тыдзень.

Праз тыдзень, калі гарбуз убярэ смак курагі, варэнне стане «абрыкосавым».

ТАННА І КАРЫСНА

ЯК ВЫКАРЫСТАЦЬ КАШТАНЫ?

Каштаны маюць сапраўды карысныя ўласцівасці. А пошукі іх у сыпучай лістоце можна ператварыць у займальную гульні з дзецьмі!

1. ДЛЯ ЧЫСТКІ ЗУБОЎ

Парашком, прыгатаваным з каштана, можна не толькі аздаравіць дзясны, але і адбляціць зубы на 1 тон! Дастаткова ачысціць каштан ад карычневай лупіны, белае ядро высушыць і змалоць на муку — натуральны сродак для гігіены поласці рота гатовы.

2. ДЛЯ ПРЫНЯЦЦЯ ВАННЫ

1 ст. л. прыгатаванага парашку з каштанаў трэба заліць 0,5 л халоднай вады і пакінуць на ноч. На наступны дзень паставіць каструлю з вадкасцю на агонь, давесці да кіпення і, працэдзіўшы, наліць яе ў ванну. Гэтая карысная дабаўка паляпшае цыркуляцыю крыві ў скуры, надае ёй тонус, амалоджвае.

3. ДЛЯ МЫЦЦЯ

Парашок з конскіх каштанаў выдатна падыходзіць для мыцця бялізны, дзейнічае як мыльныя арэхі. Мае ледзь улоўны прыемны пах і аказвае дабраторнае ўздзеянне на скуру рук.

4. ДЛЯ ДОГЛЯДУ ЗА ВАЛАСАМІ

Усяго праз месяц мыцця валасоў парашком з конскага каштана адбываецца нармалізацыя работы салных залоз галавы, цалкам спыняецца выпадзенне валасоў, паскараецца іх рост!

5. ДЛЯ ТВАРУ

Змяшайце 2 ст. л. парашку з каштана з невялікай колькасцю вады да ўтварэння кашкі, нанясіце на скуру, пакіньце на 10 хвілін, затым старанна змойце цёплай вадой.

6. ДЛЯ ДУШЫ

Калі парашок з каштанаў прыдатны для мыцця валасоў, чысткі зубоў, мыцця, то і як гель для душу падыдзе. Прыгатаўце мыльную «калатушу» з вады і парашку з каштана, а для водару дадайце пару кропель любімага эфірнага алею.



7. ДЛЯ ЎЖЫВАННЯ Ў ЕЖУ

Ужываць у ежу можна толькі плады ядомых відаў каштана (конскі каштан да іх не адносіцца). Іх смажаць, пякуць, перамалатыя арэхі дадаюць у выпечку і выкарыстоўваюць як заменнік кавы.

8. ДЛЯ БАРАЦЬБЫ З ТЛЁЙ

10 ст. л. парашку з конскага каштана трэба насыпаць у каструлю, дадаць 1 л вады і варыць на слабым агні 20 хвілін. Пасля астуджэння працадзіць і пераліць у бутэльку з распыляльнікам.

9. ДЛЯ МАСАЖУ

Конскі каштан — найкаштоўнейшая сыравіна для прыгатавання масажных сумесяў.

10. ДЛЯ БАРАЦЬБЫ З МОЛЛЮ

Мяшэчкі з каштанаў, раскладзеныя на паліцах у шафе, адпудзяць матылькоў молі, а таксама знішчаць іх лічынкі. Не забудзьцеся пра кухонныя тумбачкі — пакіньце некалькі каштанаў і там!

«КАЛІ ВАМ СКАЖУЦЬ: «ТАК НИХТО НЕ РОБІЦЬ» (НЕ АПРАНАЕЦЦА, НЕ ДУМАЕ І Г. Д.) — АДКАЗВАЙЦЕ: «А Я — ХТО!» (Марына Цвятаява — сваім дзецям).

Адказная за выпуск Надзея ДРЫНДРОЖЫК.

■ Пасля падзеі

# НА СЦЭНЕ — МУЗЕІ

Трэці нацыянальны форум «Музеі Беларусі» ў Магілёве прывабіў і дзяцей, і дарослых

Наколькі цікава дзецям агунацца ў гісторыю, было відаць простым вокам. Яны з задавальненнем малявалі партрэт Міхала Казіміра Радзівіла Рыбанькі, дэкламавалі байкі Кандрата Крапівы, клацалі па клавішах друкаркі, складалі гербы з пазлаў, гулялі ў шахматы з гістарычнымі асобамі — усё гэта было магчыма на форуме, які сабраў у Магілёве 120 музеяў. У спартыўным комплексе «Алімпіец», дзе на 2 дні «прапісаліся» найлепшыя музеі Беларусі, панавала па-сапраўднаму творчая атмасфера.

Форум адкрыў вочы тым, хто лічыў, што, акрамя сусветна вядомых замкаў у Нясвіжы і Міры, у Беларусі больш няма чаго паглядаць. Нават школьным музеям, найлепшыя з якіх былі прадстаўлены на форуме, было што паказаць. Напрыклад, сярод экспанатаў Дашаўскага музея з Магілёўскага раёна можна было ўбачыць арыгінальны куфар афіцэра французскай арміі часоў Напалеона. А яшчэ адзін экспанат — арол з фанеры і пап'е-машэ, які падчас вайны вісеў на будынку чыгуначнай станцыі, — ваенныя гісторыкі называлі паміж сабой самым каштоўным на форуме. Нельга было прайсці абыякава міма стэндаў магілёўскай школы №34, якая прадставіла рэдкія асобнікі часопіса «Огонёк» 1941—1945 гадоў выдання. Гэты школьны музей з'яўляецца ін-



Куфар французскага афіцэра часоў вайны 1812 г.

тэрактыўным, тут ужываюцца электронныя тэхналогіі. Музеі дзяцінства, вавэркі, лесу і чалавека — якіх толькі ўстаноў няма ў Беларусі! У Магілёў прыехала нават перасоўная экспазіцыя Дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Карыснай і пазнавальнай была праграма і для саміх удзельнікаў. Пра ўсё самае краўтэйшае і інавацыйнае можна было пачуць на пленарным пасяджэнні і падчас работы тэматычных секцый, у якіх прымалі ўдзел эксперты з Расіі, Украіны, Арменіі, ЗША, Літвы, Польшчы, Швецыі.

— Упэўнены, што вынікі і рэкамендацыі форуму стануць арыенцірам на шляху далейшага развіцця беларускіх музеяў. Спадзяюся, знаёмства з новымі прафесійнымі метадыкамі, абмен рэсурсамі, культурны дыялог і дыскусіі зададуць добры імпульс развіццю музейнай справы Беларусі на нацыянальным і міжнародным узроўнях, — падкрэсліў міністр культуры Беларусі Барыс СВЯТЛОУ.

Генеральны дырэктар Траццякоўскай галерэі Зельфіра ТРЭГУЛАВА, якая ўзначаліла журы конкурсу форуму, падзялілася сваімі ўражанямі з карэспандэнтам «Звязды»:

— Прыемна, што музей перастае быць светам музейных бабулек, сюды прыходзяць маладыя людзі, якія разумеюць, што наўрад ці заробяць шмат, але змогуць рэалізаваць

вельмі важныя для іх саміх і для Айчыны праекты. Гэта не проста пафасныя словы. Усе музеі — і вялікія, і малыя — працуюць над захаваннем памяці, якая асабліва тут, на тэрыторыі Беларусі, разбуралася на працягу стагоддзяў. Мне вельмі падабаецца тэндэнцыя аднаўлення. Адноўленая ў Магілёве ратуша надае гораду зусім іншае аблічча. Калі глядзіш з яе навокал, складаюцца ўяўленні пра горад, які адыграў вялікую ролю ў гісторыі Еўропы і Расіі.

Магілёў невыпадкова атрымаў магчымасць прымаць у сябе ўдзельнікаў трэцяга нацыянальнага форуму музеяў Беларусі. Толькі сёлета ў вобласці былі цалкам рэканструяваны і ўкамплектаваны тры раённыя музеі — у Краснаполлі, Быхаве і Дрыбіне. А ў Магілёве адчыніў дзверы інфармацыйна-адукацыйны цэнтр Міністэрства надзвычайных сітуацый, дзе пры дапамозе экспанатаў і інтэрактыўу дарослыя і дзеці атрымліваюць карысныя веды па бяспецы.

— Шмат артэфактаў было страчана, вывезена ў Варшаву, Украіну, Літву. Але мы шукаем новыя падыходы. Замкавая гара з вежай-данжонам і кавалачкам маставой XII стагоддзя ў Мсціславе, якія былі сёлета прадстаўлены грамадскасці, — гэта таксама цікава. Музеі не павінны быць месцам банальнага захоўвання экспанатаў, яны павінны стаць духоўна-адукацыйнымі цэнтрамі, дзе можна будзе не толькі вывучаць гісторыю, але і атрымліваць карысны досвед, — лічыць намеснік старшыні Магілёўскага аблвыканкома Валерый МАЛАШКА.

У межах форуму «Музеі Беларусі» праводзіўся конкурс праектаў у 5 намінацыях, на які было пададзена 109 заявак са 120 праектамі. У намінацыі «За найлепшае прадстаўленне музея на экспазіцыі форуму» дыпламы I ступені атрымалі Магілёўскі абласны мастацкі музей імя П. Масленікава і Мінскі абласны краязнаўчы музей. Музей-запаведнік



Інтэрактыў ад музея-запаведніка «Нясвіж».

«Нясвіж» і Гомельскі палацава-паркавы ансамбль сталі пераможцамі ў намінацыі за найлепшую агульна-адукацыйную праграму. За найлепшае музейнае выданне адзначаны Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Віцебскі — Марка Шагала. За найлепшы музейны праект першую прэмію атрымалі Нацыянальны мастацкі музей і Дзяржаўны музей ваяўніц гісторыі Беларусі. Нацыянальны мастацкі музей таксама стаў уладальнікам першай прэміі за навацыі ў музейнай дзейнасці.

Нэллі ЗІГУЛЯ. zigulya@vziazda.by



Дзеці з задавальненнем далучаліся да творчасці Петруся Броўкі.



На форуме можна было сыграць у шахматы з гістарычнымі персанажам.

■ Запрашальнік

## СЦЭНА ДЛЯ ГОЛАСУ І СТРУННЫХ



Спявак і тэлеведучы Георгій Калдун дасць у сталічнай КЗ «Мінск» дзвюхгадзінны канцэрт, які без лішняга пафасу і пылу ў вочы так і называецца — «Жывы канцэрт». Адбудзецца выступленне 14 кастрычніка, у Дзень маці, — зрэшты, сам артыст сцвярджае, што гэта простае супадзенне, а не адмысловая задумка. І тым не менш білет на канцэрт можа стаць добрым падарункам для жанчыны практычна любога ўзросту, а таксама для аматараў добрай «інтэлігентнай» музыкі з удумлівымі тэкстамі.

«З часу выхаду другога сольнага альбому «Стэрэарай» мінула ўжо два гады і назапасілася даволі многа разнапланаванага музычнага матэрыялу, якім хочацца падзяліцца са слухачамі. Мы падабралі, на наш погляд, самы цікавы рэпертуар з уласных кампазіцый і кавер-версій сусветных хітоў», — тлумачыць спявак. Але Георгій Калдун не быў бы верным сабе, калі б не аздобіў «проста» канцэрт нейкімі сюрпрызамі. Так, кожны ахвотны можа паўплываць на музычную праграму — для гэтага трэба даслаць на пошту geokaldun14.10@tut.by прапанову, якую песню вам хацелася б пачуць у выкананні спявака і яго калектыва (гаворка ідзе як пра ўласныя песні Георгія Калдуна, так і пра кампазіцыі іншых аўтараў). За самую цікавую прапанову музыканты абяцаюць падарунак! Яшчэ адна адметнасць «Жывога канцэрту» — удзел у ім возьме струнны «Арт-квартэт», каб надаць песням яшчэ больш эмацыйнасці і глыбіні. «Для нас гэта першы падобны вопыт — сумеснае выкананне песень са струннымі», — прызнаецца артыст.

Вікторыя ЦЕЛЯШУК.

■ Экслібрыс «Звязды»

## Мудрасць жыцця — у васьмі радках

Мікола Гіль. Неадступнасць. — Мінск: Кнігазбор, 2016. — 120 с.

Калі б аўтарам гэтай кнігі быў малады паэт, то выданне можна было б смела назваць эксперыментальным. Маўляў, творца сам сабе кінуй выклік ці пабіўся аб заклад з калегам, што здолее ўкласці цэлую кнігу толькі з васьмірадکوўяў, пры гэтым кожны верш мусіць складацца з двух чатырохрадковых слупкоў. Аматыры лаканічнай формы толькі пасмяюцца, маўляў, ніякі гэта не выклік, і не эксперымент, а звыклы стыль. Але для творцаў, якія маюць схільнасць да пісання доўгіх вершаў ды паэм, гэта можа стацца складанай задачай: як у такім маленькім аб'ёме змясціць усё багацце смелых вобразаў і новых ідэй? Але Мікола Гіль у сваёй кнізе паэзіі даказвае, што ўсё цалкам магчыма.

Дарэчы, выданне — зусім не эксперымент, не выклік, а хутчэй падрачунак зробленага за доўгія гады. Васьмірадکوўя, што ўвайшлі ў кнігу «Неадступнасць», пісаліся паэтам у розныя гады — і ў далёкія 1970-я, і ў пачатку 2010-х. І сімвалічна назвы кнігі — не ў вернасці паэтычнай форме, а ў прыхільнасці да ідэй, поглядаў, якую творца здолее пранесці ледзь не праз усё жыццё.

Імя Міколы Гіля — зусім не новае для нашага чытача. Ён аўтар



многіх кніг прозы і паэзіі, працаваў галоўным рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва», быў супрацоўнікам Мінскай студыі тэлебачання, рэдакцый часопісаў «Маладосць», «Мастацтва», «Родная прырода». Дарэчы, дзякуючы менавіта яго руплівай працы мы па-беларуску можам прачытаць кнігі Святланы Алексіевіч «У вайны не жаночае аблічча», «Цынкавыя хлопчыкі», «Зачараваныя смерцю» і «Чарнобыльская малітва». Мікола Сымонавіч таксама пераставіў на беларускай мове творы літоўскіх, венгерскіх і шведскіх пісьменнікаў.

Але вернемся да «Неадступнасці». Дарэчы, на першай старонцы кнігі ёсць досыць істотная пазнака: «Зімовыя васьмірадکوўя». Так аўтар нас нібыта папярэджвае. Не, зусім не пра тое, што чытаць кнігу трэба ўзімку, калі на вуліцы сцюжа (у такі час больш лагічна было б разгарнуць тоўстыя раман, а не чытаць кароценькія вершы). Гаворка зноў-такі ідзе пра стыль — сурзальны, разважлівы, з акцэнтам на дэталю. У такім стылі беларус можа разважаць хіба толькі зімою, калі працы па гаспадарцы не так шмат. І вось гэтая сувязь са спрадвечнымі завяздзёнкамі нашых продкаў, нейкім каранёвым ладам мыслення вельмі добра адчуваецца ў вершах Міколы Гіля, што склалі новую кнігу.

Ёсць тут і развагі пра сучаснасць, нават заўвага нашаму часу і маладому пакаленню. Ёсць замалёўкі-пейзажы і роздумы пра лёс радзімы. А ёсць і глыбока асабістыя вершы, што адкрываюць пачуцці лірычнага героя ў сучаснасці ці праз успаміны пераносяць у гады яго маладосці. Так, чытач адразу адчувае, што аўтар — сталы чалавек. Ён жыве клопатам пра дзяцей і ўнукаў, схільны хутчэй падводзіць жыццёвыя вынікі, чым будаваць планы на будучыню. А яшчэ — ён мастак, здольны пабачыць прыгажосць нават у дробязях, і выдатны філосаф, мудрэц, чья мудрасць падмацоўваецца жыццёвы-

мі назіраннямі. Паэт разважае не толькі пра бытавыя рэчы, зямныя, але і пра больш узвышаныя, філасофскія паняцці, напрыклад суднасенне ўзросту чалавека і хуткасці бегу часу:

*Калісь, падпаскам  
у дзёда Міхалкі,  
Прыждаць я вечара ніяк не мог:  
Хоць замахніся на сонца  
палкай,  
Каб хутчэй скацілася на парог!..  
А сёння ўражаны: як раптоўна  
Уставаў месяц!..*

*Вось бліснуў краёк,  
А праз хвіліну — ужо ўся поўня!..  
І хутка ж круціцца Зямлі ваўчок!*

Вершы Міколы Гіля з кнігі «Неадступнасць» — цалкам традыцыйныя для беларускай паэзіі. Строгі памер, рыфма. І так — страфа за страфой, верш за вершам. Сумна? Не. Так, тут ёсць пэўная аднастайнасць, але яна — зусім не хіба кнігі. Гэта пазнака таго, што аўтар умее сказаць сваё слова, выказваючы павагу да творцаў-папярэднікаў, ён здольны выказаць уласную думку і не пакрыўдзіць тых, хто побач. І гэта не імкненне быць падобным да іншых, не жаданне зліцца з натоўпам, а вялікая творчая мудрасць, тактоўнасць. Гэтыя рысы — прыкметы голасу сталлага паэта, якому для таго, каб прамаўляць гучна і цвёрда, не патрэбныя эксперыменты. Трэба толькі быць верным. Перадусім — сабе.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@vziazda.by



Наименование банка:  
**ЗАО «МТБанк», г. Минск**  
www.mtbank.by

**БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС на 1 октября 2016 года**

(в тысячах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	П-т поясн. записки	2016 г.	2015 г.
1	2	3	4	5	6
<b>АКТИВЫ</b>					
1	Денежные средства	1101		31 935	32 608
3	Драгоценные металлы и драгоценные камни	1102		-	-
4	Средства в Национальном банке	1103		29 021	54 172
5	Средства в банках	1104		45 215	91 031
6	Ценные бумаги	1105		84 009	36 047
7	Кредиты клиентам	1106		449 790	366 475
8	Производные финансовые активы	1107		-	868
9	Долгосрочные финансовые вложения	1108		507	24
10	Основные средства и нематериальные активы	1109		32 355	19 426
11	Имущество, предназначенное для продажи	1110		1 326	1 640
12	Отложенные налоговые активы	1111		-	-
13	Прочие активы	1112		17 385	12 164
14	<b>ИТОГО активы</b>	11		<b>691 543</b>	<b>614 455</b>
<b>ОБЯЗАТЕЛЬСТВА</b>					
16	Средства Национального банка	1201		186	10 057
17	Средства банков	1202		67 091	69 043
18	Средства клиентов	1203		507 798	430 597
19	Ценные бумаги, выпущенные банком	1204		30 664	26 706
20	Производные финансовые обязательства	1205		-	-
21	Отложенные налоговые обязательства	1206		-	-
22	Прочие обязательства	1207		8 845	6 241
23	<b>ВСЕГО обязательства</b>	120		<b>614 584</b>	<b>542 644</b>
<b>СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ</b>					
25	Уставный фонд	1211		12 306	12 186
26	Эмиссионный доход	1212		-	-
27	Резервный фонд	1213		9 504	6 453
28	Фонд переоценки статей баланса	1214		4 303	3 178
29	Накопленная прибыль	1215		50 846	49 994
30	Всего собственный капитал	121		76 959	71 811
31	<b>ИТОГО обязательства и собственный капитал</b>	12		<b>691 543</b>	<b>614 455</b>

**ОТЧЕТ О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ за 3 квартал 2016 года**

(в тысячах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	П-т поясн. записки	2016 г.	2015 г.
1	2	3	4	5	6
1	Процентные доходы	2011		86 045	79 763
2	Процентные расходы	2012		42 750	49 510
3	Чистые процентные доходы	201		43 295	30 253
4	Комиссионные доходы	2021		51 598	43 253
5	Комиссионные расходы	2022		6 689	5 921
6	Чистые комиссионные доходы	202		44 909	37 332
7	Чистый доход по операциям с драгоценными металлами и драгоценными камнями	203		-	-
8	Чистый доход по операциям с ценными бумагами	204		311	1 029
9	Чистый доход по операциям с иностранной валютой	205		13 896	14 788
10	Чистый доход по операциям с производными финансовыми инструментами	206		199	1 132
11	Чистые отчисления в резервы	207		24 572	40 523
12	Прочие доходы	208		22 336	11 138
13	Операционные расходы	209		58 568	42 533
14	Прочие расходы	210		3 565	2 194
15	Прибыль (убыток) до налогообложения	211		38 241	10 422
16	Расход (доход) по налогу на прибыль	212		8 105	1 597
17	<b>ПРИБЫЛЬ (УБЫТОК)</b>	2		<b>30 136</b>	<b>8 825</b>

Руководитель **А.К.Жишкевич**  
Главный бухгалтер **В.В.Ермолович**  
Дата подписания **07 октября 2016**

Лицензия на осуществление банковской деятельности № 13, выдана Национальным банком Республики Беларусь 6 мая 2013 года. УНП 100394906

■ Спроба зразумець

**ЯНЫ ЖЫВУЦЬ СЯРОД НАС**

**Калі не хапае рэсурсу для вырашэння праблем, трэба шукаць псіхалагічную, псіхатэрапеўтычную або псіхіятрычную дапамогу. Гэта сёння даступна, бяспечна і можа папярэдзіць трагедыю...**

Адзін сталічны фітнес-інструктар напісаў у сацыяльных сетках невялікі пост пра злучынец, які напад на людзей у гандлёвым цэнтры ў Мінску. «Ціхі маўклівы хлопец хадзіў у маю качалку мінімум два гады, апошні год я з ім вітаўся за руку. Па паводзінах бачна, вельмі закамлексаваны, напэўна, гэта з-за знешнасці і прышчоў, якія перыядычна пакрываюць, але і цела. Тыповы замкнёны падлетак... За ўвесь час ні разу ні з кім не завёў размовы, наколькі я памятаю...» Далей яшчэ некалькі цікавых падрабязнасцяў, а напрыканцы — слушная выснова: «Калі вы будзеце пісаць чарговы каментарый і думаць аб тым, наколькі гэта ўсё жудасна, але магло адбыцца з кім заўгодна, толькі не з вамі, падумаіце, колькі вакол такіх «згубленых» і замкнёных людзей, якія невядома што думаюць. Яны жывуць сярод нас, ходзяць у тэатры і магазіны, што і мы, наведваюць тэатры і спартзалы, ездзяць на тым жа ліфце, могуць глядзець на вас і ўсміхацца, а самі будуць уяўляць, як намотваюць вашы вантробы сабе на руку. Але самае важнае, што маньякамі не нараджаюцца, а становяцца. Пад уплывам нейкіх фактараў, падзей, акружэння... Прычын можа быць тысяча, а можа быць і адна. Псіхалагічныя траўмы бываюць ва ўсіх, важна толькі тое, як мы іх перажываем і якія яны пакінуць след».

**Калі штосьці не тое адбываецца ў душы чалавека, то аднойчы гэта прывядзе ў тупік.**

Пакуль у дачыненні да 17-гадовага Уладзіслава К. працягваецца комплексная псіхалагічна-псіхіятрычная экспертыза, мы ўсе гадаем, што гэта магло быць, як падлетак мог узяць у рукі бензапілу і пайсці забіваць? Першае, што нараджаецца ў галаве сярэднястатыстычнага беларуса, — хлопец быў псіхічна хворым, а такім не месца побач з намі, такіх трэба трымаць у полі зроку, ім трэба было займацца 24 гадзіны ў суткі, словам, чаму ён не быў ізаляваны, адгароджаны ад людзей?

Па каментарый мы звярнуліся да **загадчыцы псіхалагічнай лабараторыі Мінскага гарадскога клінічнага псіхіятрычнага дыспансера Таццяны УШАКЕВІЧ**.

**— Псіхічна хворыя людзі больш схільныя да забойства, чым здаровыя?**

— Мы даволі доўга будзем з вамі праясняць, што такое здароўе і норма, а што — не норма... Чалавек, які ўчыніў забойства, але не быў на ўліку ў псіхіятра, не лячыўся ў псіхадыспансеры, можа быць

здоровым? Цяжка гаварыць абстрактна. Усё ж такі ёсць канкрэтны чалавек, у яго быў нейкі дыягназ. Ці маглі мы пра яго ведаць? У нас ёсць закон «Аб псіхіятрычнай дапамозе», дзе прапісаны ўсе нарматыўныя працэдурны. Каму цікава, паглядзіце, ці павінен чалавек паведамляць па месцы вучобы ці працы аб праблемах з псіхічным здароўем. Наогул, такая інфармацыя прадастаўляецца па запісе, напрыклад, суда. Урачэбную тайну ніхто не адмяняў! Інфармацыя аб лячэнні псіхічных захворванняў валодаюць урач-псіхіятры і псіхіятрычны дыспансер.

**— А тут яшчэ 17 гадоў — крызісны ўзрост...**

— Стрэсам ці крызісам будзе хутэй не сам па сабе ўзрост, а, напрыклад, паступленне ў ВНУ. Нават пазітыўныя моманты, такія, як замужжа/жаніцтва, таксама могуць цяжка перажывацца намі. Усё наша жыццё складаецца, па сутнасці, з розных крызісаў, але мы па-рознаму іх перажываем і перажываем.

**— Як жа лягчэй праз іх пайсці?**

— Усе гэтыя «залатыя» парады добра вядомыя, але хто іх трымаецца? Я думаю, што кожнаму чалавеку выпадае

**і невядома, пра што думаюць...**

перашкаджае паступленню ў навучальныя ўстановы.

**— Здаровы чалавек мога пайсці на забойства пад уздзеяннем знешніх абставін?**

— Ну, вось мы з вамі здаровыя людзі. У вас ёсць думкі наконт такога ўчынку? Калі так, то гэта ўжо нездароўе. Таму нам складана знайсці тлумачэнні для гэтай сітуацыі. Бывае, што на фоне поўнага здароўя здараецца нейкае раптоўнае памутненне свядомасці. Аднак ён рыхтываўся загодзя — набываў бензапілу...

**— Пражыванне ў адзіноце, без бацькоў, магло паўплываць на стан юнака?**

— Уявіце сабе: вам 17, ёсць грошы, кватэра... Навошта бацькі?!

**— Раптам іх усё ж не хапала?**

— Толькі не ў гэтым узросце, а раней! Магчыма, бацькі не паспрыялі сацыялізацыі. Наогул, асоба фарміруецца да 18 гадоў. Пачуццё абароненасці, бяспекі і любові пачынае фарміравацца ў першы год жыцця. Да 14 гадоў, калі яшчэ не вельмі развіта лагічнае мысленне, дзеці жывуць больш эмоцыямі, свайго вопыту пры гэтым вельмі мала,

а таму ёсць асаблівая патрэба ў падтрымцы, апецы, клопаце бацькоў, якія і закладваюць нейкія базавыя рэчы, у тым ліку прывіваюць навыкі ўзаемадзеяння з соцыумам.

**— Якую сям'ю вы назвалі б уладкаванай?**

— Тую, дзе ёсць адкрытасць, давяральныя адносіны, дзе ёсць клопат, падтрымка, любоў, дзе можна абмяркоўваць з усімі членамі сям'і любыя праблемы, дзе для гэтага ва ўсіх знаходзіцца час, ёсць сумесныя захапленні, сям'я праводзіць нейкі час разам. Неяк я чытала пра цікавы вопыт даследавання аднаго расійскага школьнага псіхолога. Яна раздала дзецім дыктафоны і папрасіла іх на працягу некалькіх дзён запісваць усе размовы з бацькамі. Атрымалася, што невялікі працэнт дзяцей размаўляў толькі з мамай, яшчэ некалькі працэнтаў — толькі з татам, і яшчэ крыху — і з мамай, і з татам. Увесь аб'ём гэтых размоў складаў 10—15 хвілін у дзень. І былі гэта пытанні і заўвагі кшталту «ты вывучыў урокі?», «у колькі гадзін ты прыйдзеш?», «пачысці зубы», «кладзіся спаць». Вось вам прыклад адсутнасці ў звычайных, нармальных сем'ях эмацыянальнага ўзаемадзеяння, абмеркавання і разваг над нейкімі сітуацыямі.

Разам з тым у грамадстве трэба фарміраваць давер да псіхалагічнай службы — ніколі не пазна навучыцца спосабам вырашэння праблем. Калі гэтым рэсурсам не карыстацца, то будзе так, як ёсць. Калі штосьці не тое адбываецца ў душы чалавека, то аднойчы гэта прывядзе ў тупік. Наведванне псіхатэрапеўта — гэта праца, цяжкая і працяглая, але карысная.

**Святлана БАРЫСЕНКА.**  
protas@vziazda.by



Фота БЕЛТА

**— Сам хлопец нібыта кажаў пра расчараванне ў сабе, нейкую крыўду на людзей, дэпрэсіўны настрой...**

— Але ўсё гэта можна прыпісаць любому захворванню. А што штурхнула на забойства, скажаць пакуль немагчыма. Ёсць нямаля людзей, псіхічна не зусім здаровых, але яны не звяртаюцца ні да псіхолога, ні да псіхатэрапеўта, ні да псіхіятра.

**— Дэпрэсія здольная прывесці да самагубства або забойства?**

— Усё можа быць, толькі трэба зразумець, што гэта абсалютна розныя рэчы.

**— Па ягоных словах, ён хацеў, каб яго ў выніку забілі...**

— Арыентавацца толькі на словы самога чалавека ў такіх сітуацыях нельга. Бо словы — гэта адно, а што на самай справе ў яго са здароўем...

**— Пражыванне асобна ад бацькоў, матэрыяльны дабрабыт — гэта прыкметы ўладкаванай сям'і хлопца?**

— Для многіх з нас матэрыяльны бок справы і ёсць дабрабыт. Але нельга скідаць з рахунку стасункі паміж членамі сям'і, магчымаць кожнага з іх падзяліцца сваімі эмацыянальнымі перажываннямі.

**— Што можна сказаць пра ролю сям'і ў жыцці дзіцяці?**

— Яна вельмі вялікая: тут закладваюцца маральныя асновы, уменне жыць у грамадстве, наогул, узаемадзеянне з навакольнымі. Пад уплывам сям'і нейкая псіхічная паталогія можа ўзмацніцца, а можа заставацца ў рэмісіі. Магло быць нават і так, што сям'я падтрымлівае нармальныя стасункі, а ў дзіцяці проста ёсць захворванне. Бывае, што ёсць і схільнасць да захворвання, і нейкія знешнія фактары аказалі свой негатыўны ўплыў.

на працягу жыцця шмат і пакут, і шчасця. Крызісы — гэта форма жыцця. Вы не можаце быць пастаянна шчаслівым, гэта факт, які б парадзі вам ні давалі. Як можна быць шчаслівым, калі, напрыклад, паміраюць бацькі? Жыццё — гэта чарга самых розных падзей, радасці і гора. І гэта трэба перажываць.

**— Чым менавіта ў першую чаргу будзе займацца судмедэксперт?**

— Будзе вывучаць медыцынскую дакументацыю, праводзіць псіхалагічныя тэсты, назіраць за паводзінамі і г.д.

**— Што можна параіць сваякам?**

— Мяркую, для іх гэта не меншы шок, чым для іншых людзей. У такіх сітуацыях не ва ўсіх людзей знаходзіцца рэсурс для яго перажывання. Тады лепей звярнуцца да спецыялістаў...

Сваімі разважанымі падзялілася і **ўрач-псіхатэрапеўт Аксана БЯЛАН**.

**— Гэтае забойства падобна на незавершанае самазабойства?**

— Вельмі не хочацца гадаць. Малады чалавек жывы, з ім працуюць спецыялісты. Мы лішні раз атрымалі пацвярджэнне таго, наколькі складаным механізмам з'яўляецца наша псіхіка.

Ведаецца, што мяне зараз напружвае? Наша служба вельмі і вельмі намагаецца зрабіць так, каб пазбавіць грамадства стыгматызацыі. Каб пацыенты, якія пакутуюць ад неўрачыхных расстройтваў, мелі права жыць, як усе. Мы ім кажам: толькі звяртайцеся да нас па дапамогу, і ў вас не будзе ніякіх наступстваў з абмежаваннямі. Таму не хочацца размоў вакол таго, ці меў права гэты хлопец паступаць у ВНУ без даведкі? Пагранічнае расстройтва не

■ Асабістае

# ЯКОЕ ПЫТАННЕ — НАЙПЕРШАЕ?

Шчыра скажу, ніколі не думаў, што пра гэта зноў давядзецца ўспамінаць. Тыя падзеі я даўно палічыў для сябе закрытымі. Але зараз мушэ скажаць некалькі слоў. Я ехаў у тым поездзе метрапалітэна, вагон якога 11 красавіка 2011 года быў узарваны. На шчасце, не пацярпеў менавіта фізічна, хаця той малюнак і цяпер — варта толькі прыгадаць — стаіць перад вачыма. Дык вось, на ўласны досвед магу сказаць, наколькі параўнальна хутка большасць з нас забывае пра трагедыю, якая асабіста цябе не закрунула.

Я не кажу пра бяздушнасць, відаць, так і трэба. Чаго не скажаш пра родных, блізкіх ахвяр. Калі іншыя забудуцца пра бяду, менавіта гэтым людзям яшчэ доўгі час не будучы даваць спакою не толькі пісьмовыя сведчанні ў выглядзе адказаў на пытанні праваахоўнікаў, але і тое, што па нарастаючай пачне з'яўляцца ў інтэрнэце...

Некалі ў журналіста, які пісаў пра тое ці іншае здарэнне, быў час — ад некалькіх гадаў да цэлага працоўнага дня, — каб падрыхтаваць публікацыю. Прынамсі, газету не маглі надрукаваць раней наступнага ранку, апырэдзіць газетчыкаў маглі хіба што радыёшчыкі і тэлевізійшчыкі. Але не ўсе глядзелі ўвечары тэлевізар ці слухалі радыё, таму многія чытачы даведваліся пра навіны ранкам або ўвогуле на працягу наступнага

дня. Адпаведна, у журналіста быў час, каб праверыць звесткі. Цяпер усё інакш. Трансляцыя ў сеціве ідзе анлайн або па «гарачых слядах».

...Пацярпелых у гандлёвым цэнтры ўпачатку назвалі дзяўчатамі. Потым высветлілася, што загінула і адна з параненых — жанчыны за 40 гадоў. Работніцу назвалі сіраой, а яе дзіця — інвалідам. Потым было ўдакладненне, што ў жанчыны была сям'я, а муж абверг чутку пра інваліднасць дачкі, сказаўшы толькі пра праблемы са слыхам. Між іншым, у інтэрнэце пісалі, што побач з цэлам забітай маці тэлефон разрываўся ад званкоў ад сына... Так, ёсць папярэднія інфармацыя, якая потым удакладняецца: устанавіць усё і адразу бывае немагчыма. Але яна і не агалошваецца. Дарэчы, цікава, як практычна праз суткі ў інтэрнэце з'явілася фота затрыманага? Кадры, як паведамлялася, былі з запісу следчых дзеянняў...

Чаму здзіўляцца, што неўзабаве было агучана імя, месца вучобы затрыманага. Працэс быў запушчаны, астатняе — справа тэхнікі. Сціплыя (для прэсы, але не ў сеціве) каментары даюць аднагрупнікі, рэктар... Вось ужо інтэрв'ю з бацькам падазранага, іншымі яго роднымі. Магчымага злачынцу пазнае спартыўны трэнер... Друкаваныя выданні ў выдачы інфармацыі выдаюць прайграюць інтэрнэт-парталам, але мусяць «падцягвацца». Прынамсі, у іх звесткі не такія супрацьлеглыя і больш правераныя. Затое можна ўжо спрабаваць абагульняць, рабіць нейкія папярэднія высновы ці хоць бы выказаць меркаванні...

І ўсе мы, не адрываючыся ад манітораў, чакаем чарговага порцыі звестак. А як па мне, дык не мае вялікага значэння, у якой ВНУ вучыўся гэты нелюдь і за якія грошы ён купіў бензапілу. Галоўнае — ЧАМУ ён пайшоў на гэта. І не ўсе задумваюцца і памятаюць, што менавіта ў гэты час хаваюць забітую ў гандлёвым цэнтры жанчыну. Што ў яе сям'ю раптоўна прыйшло гора, якое, як высвятляецца, магло здарыцца з кожным. І вось гэта «З КОЖНЫМ» самае, на мой погляд, страшнае. Тое, што было нельга і пра што ніхто не думаў, аказалася для некага дазвольным. «Як такое стала магчымым?» — задаваўся я пяць гадоў таму пытаннем разам з іншымі пасля выбуху ў метрапалітэне. Задаю сабе гэта пытанне і цяпер...

Сяргей РАСОЛЬКА.  
rs@zviazda.by



Фота БЕЛТА



Открытое акционерное общество «Банк Москва-Минск»  
220002, г. Минск, ул. Коммунистическая, д. 49, пом. 1

БУХГАЛТЕРСКИЙ БАЛАНС НА 1 ОКТЯБРЯ 2016 г.  
(в тысячах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	Пункт примечаний	01.10.2016	01.10.2015
1	2	3	4	5	6
1	<b>АКТИВЫ</b>				
2	Денежные средства	1101		55 903	63 207
3	Драгоценные металлы и драгоценные камни	1102		-	-
4	Средства в Национальном банке	1103		64 595	79 988
5	Средства в банках	1104		54 656	41 353
6	Ценные бумаги	1105		86 078	15 873
7	Кредиты клиентам	1106		536 493	562 530
8	Производные финансовые активы	1107		12	-
9	Долгосрочные финансовые вложения	1108		17	17
10	Основные средства и нематериальные активы	1109		37 530	32 275
11	Имущество, предназначенное для продажи	1110		80	57
12	Отложенные налоговые активы	1111		-	-
13	Прочие активы	1112		6 948	6 411
14	<b>ИТОГО активы</b>	11		<b>842 312</b>	<b>801 711</b>
15	<b>ОБЯЗАТЕЛЬСТВА</b>				
16	Средства Национального банка	1201		14 000	22 915
17	Средства банков	1202		156 943	207 640
18	Средства клиентов	1203		574 207	486 891
19	Ценные бумаги, выпущенные банком	1204		4 556	-
20	Производные финансовые обязательства	1205		-	-
21	Отложенные налоговые обязательства	1206		-	-
22	Прочие обязательства	1207		3 553	4 284
23	<b>ВСЕГО обязательств</b>	120		<b>753 259</b>	<b>721 730</b>
24	<b>СОБСТВЕННЫЙ КАПИТАЛ</b>				
25	Уставный фонд	1211		7 568	7 568
26	Эмиссионный доход	1212		-	-
27	Резервный фонд	1213		8 520	3 618
28	Фонд переоценки статей баланса	1214		23 876	22 841
29	Накопленная прибыль	1215		49 089	45 954
30	<b>ВСЕГО собственный капитал</b>	121		<b>89 053</b>	<b>79 981</b>
31	<b>ИТОГО обязательств и собственный капитал</b>	12		<b>842 312</b>	<b>801 711</b>

ОТЧЕТ О ПРИБЫЛЯХ И УБЫТКАХ НА 1 ОКТЯБРЯ 2016 г.  
(в тысячах белорусских рублей)

№ п/п	Наименование статьи	Символ	Пункт примечаний	01.10.2016	01.10.2015
1	2	3	4	5	6
1	Процентные доходы	2011		75 003	62 116
2	Процентные расходы	2012		42 870	36 340
3	Чистые процентные доходы	201		32 133	25 776
4	Комиссионные доходы	2021		11 228	13 117
5	Комиссионные расходы	2022		4 717	4 180
6	Чистые комиссионные доходы	202		6 511	8 937
7	Чистый доход по операциям с драгоценными металлами и драгоценными камнями	203		-	-
8	Чистый доход по операциям с ценными бумагами	204		(263)	48
9	Чистый доход по операциям с иностранной валютой	205		12 474	19 565
10	Чистый доход по операциям с производными финансовыми инструментами	206		(198)	(2 632)
11	Чистые отчисления в резервы	207		19 201	27 555
12	Прочие доходы	208		1 091	4 121
13	Операционные расходы	209		25 578	18 115
14	Прочие расходы	210		2 612	2 414
15	Прибыль (убыток) до налогообложения	211		4 357	7 731
16	Расход (доход) по налогу на прибыль	212		790	765
17	<b>ПРИБЫЛЬ (УБЫТОК)</b>	2		<b>3 567</b>	<b>6 966</b>

Председатель Правления **И.В. Лихогруд**  
Главный бухгалтер **А.В. Дорожкин**

Квартальная индивидуальная бухгалтерская (финансовая) отчетность размещена на следующей странице интернет-сайта банка: <http://www.mmbank.by/about/finance/>

Лицензия на осуществление банковской деятельности № 16, выдана Национальным банком Республики Беларусь 17.03.2015 года. УНН 807000002.

**БЕЛАРУСБАНК**

**ОФИЦИАЛЬНАЯ ТАБЛИЦА**  
«Восемьдесят шестого тиража выигрышей по выигрышным вкладам в белорусских рублях», состоявшегося 04 октября 2016 года в г. Минске

Выигрыши выпали на следующие номера счетов по выигрышным вкладам во всех учреждениях ОАО «АСБ Беларусбанк»:

Номера счетов	Размер выигрыша в процентах к средней сумме остатка вклада	Номера счетов	Размер выигрыша в процентах к средней сумме остатка вклада
A033	112 (Сто двенадцать)	A548	112 (Сто двенадцать)
A075	112 (Сто двенадцать)	A562	112 (Сто двенадцать)
A115	112 (Сто двенадцать)	A639	112 (Сто двенадцать)
A159	112 (Сто двенадцать)	A652	225 (Двести двадцать пять)
A187	112 (Сто двенадцать)	A706	112 (Сто двенадцать)
A217	112 (Сто двенадцать)	A752	112 (Сто двенадцать)
A249	112 (Сто двенадцать)	A775	112 (Сто двенадцать)
A319	112 (Сто двенадцать)	A831	112 (Сто двенадцать)
A349	450 (Четыреста пятьдесят)	A848	112 (Сто двенадцать)
A377	112 (Сто двенадцать)	A900	225 (Двести двадцать пять)
A419	112 (Сто двенадцать)	A947	450 (Четыреста пятьдесят)
A456	900 (Девятьсот)	A964	112 (Сто двенадцать)
A501	112 (Сто двенадцать)	-	-

В учреждениях ОАО «АСБ Беларусбанк», где число счетов более одной тысячи, во всех последующих тысячах выиграла те же номера, что и в первой тысяче, т. е. за № № A033, A1033, A2033 и т.д.

**Председатель комиссии:**  
Елена Иосифовна Хасеневич

**Заместитель начальника управления – начальник отдела идеологической работы и по делам молодежи:**  
Управления идеологической работы, культуры и по делам молодежи Администрации Московского района г. Минска

**Ответственный секретарь:**  
Татьяна Александровна Ясинская

Главный специалист управления клиентского мониторинга департамента розничного бизнеса ОАО «АСБ Беларусбанк»

Сохранность и возврат вкладов гарантируется в порядке, установленном законодательством Республики Беларусь.  
Лицензия на осуществление банковской деятельности № 1 от 24.05.2013, выданная Национальным банком Республики Беларусь. УНП 100325912.

**КУБЛИЧСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ Ушачского района Витебской области (Продавец) ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН 14 ноября 2016 г. в 10.00**

в здании Кубличского сельского исполнительного комитета, аг. Кубличи, ул. Советская, д. 1 по продаже 1 (одного) земельного участка для индивидуального строительства:

**ЛОТ 1 – земельный участок в д. Рыбаки, ул. Озёрная, 7А, площадь – 0,2478 га, кадастровый номер 224982808801000023.**

**Начальная цена 2500.00 (две тысячи пятьсот) рублей.**  
**Размер задатка 250 рублей** уплачивается при подаче заявления на регистрацию участника аукциона. Получатель Кубличский сельский исполнительный комитет р/с 3641328051168 в филиале № 216 ОАО «АСБ Беларусбанк» г. Полоцк, код 648, код платежа 04901.  
**Шаг аукциона 5%.**  
**Характеристика участка: расположен в 25 м от озера.**  
**Условия продажи:** внесение победителем аукциона платы за земельный участок, возмещение расходов, связанных с подготовкой и проведением аукциона и формированием земельного участка, в том числе с государственной регистрацией в отношении создания земельного участка, осуществление в двухмесячный срок после принятия решения о предоставлении ему земельного участка, государственной регистрации права на этот участок, получение в установленном порядке разрешительной документации на строительство жилого дома, занятия участка не позднее одного года после получения свидетельства государственной регистрации и права на него.  
**Заявления принимаются:** до 13.11.2016 г. с 8.00 до 13.00, с 14.00 до 16.00 по адресу: аг. Кубличи, ул. Советская, д. 1, Кубличский сельский исполнительный комитет. Граждане представляют паспорт гражданина РБ, его ксерокопию и квитанцию об уплате задатка.  
**Тел.: (02158) 5 37 47, 5-37-41.**  
**Условия проведения:** аукцион будет проводиться при наличии двух и более участников аукциона.

Открытое акционерное общество  
**«Дорожно-строительный трест №5»**  
(220113, Республика Беларусь, г. Минск, ул. Лукьяновича, 4-253)  
извещает о проведении 24 октября 2016 года в 11 часов 00 минут **ВНЕОЧЕРЕДНОГО ОБЩЕГО СОБРАНИЯ АКЦИОНЕРОВ** по адресу: г. Минск, ул. Лукьяновича, 4-253 (конференц-зал).

**Форма проведения собрания: очная.**  
**Инициатор созыва: наблюдательный совет.**  
**Основание созыва: решение наблюдательного совета.**

**Повестка дня:**  
1. О выплате дивидендов за девять месяцев 2016 года.

С информацией (документами) к общему собранию акционеров можно ознакомиться по адресу: г. Минск, ул. Лукьяновича, 4-253, кабинет № 12 по рабочим дням с 13 октября 2016 года по 21 октября 2016 года с 8<sup>00</sup> до 17<sup>00</sup>, (понедельник–четверг) и с 8<sup>00</sup> до 15<sup>00</sup> (пятница), либо 24 октября 2016 года по месту проведения собрания, тел. для справок (+375 24) 970 96 27.

Регистрация акционеров (их представителей), прибывших на собрание, состоится 24 октября 2016 года с 09<sup>00</sup> до 10<sup>00</sup> по месту проведения собрания. При себе иметь паспорт, представителю акционера иметь паспорт и доверенность акционера или договор.

**Наблюдательный совет ОАО «ДСТ №5»**

**Информация о формировании реестра владельцев ценных бумаг**  
Открытое акционерное общество «Дорожно-строительный трест №5» (220113, Республика Беларусь, г. Минск, ул. Лукьяновича, 4-253) информирует, что решением наблюдательного совета общества от 12 октября 2016 года определена дата формирования реестра владельцев ценных бумаг для составления списка лиц, имеющих право на участие в общем собрании акционеров, – 12 октября 2016 года.

В соответствии с Указом Президента Республики Беларусь №349 от 17.07.2014 г. сельскохозяйственный производственный кооператив «Мижевичи» **СООБЩАЕТ О НАЧАЛЕ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОЦЕДУРЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ** путем преобразования в коммунальное сельскохозяйственное унитарное предприятие «Мижевичи».

УНП 500057884

■ Нефармат

## Героі і баязліўцы



Некалькі дзён таму ў стужцы навін зварнула на сябе ўвагу інфармацыя пра маскоўскага дызайнера Арцемя Лебедзева, якога аштрафаваў Мясчанскі суд Масквы. У суд звярнуўся ветэран вайны, двойчы Герой Савецкага Саюза, які палічыў абразлівым запіс адказчыка ў сваім блогу «горад-баязлівец Брэст».

Пост называецца «Горад-баязлівец». Яго аўтар, паводле асабістага пераканання, адкрывае Амерыку, калі паведамляе, што статус героя мае Брэсцкая крэпасць, а вось насельніцтва горада, у яго інтэрпрэтацыі, паспяшалася «ў поўным складзе» пакінуць занятую нямецкімі войскамі тэрыторыю. Аднаю належнае ведам і эрудыцыі дызайнера. Некалькі гадоў таму падчас адной сустрэчы аўтару гэтых радкоў даводзілася папраўляць маскоўскіх калегаў, якія памылкова называлі Брэст горадам-героем. А тут такая гістарычная дасведчанасць! Сапраўды, Брэст нямецкія войскі занялі фактычна за два дні, супраціўленне аказвалі пагранічныя заставы, невялікая ахова вакзала ды гарадскі ваенкамат... да апошняга патрона. А колькі там тых патронаў было ў параўнанні з рэгулярнымі армейскімі падраздзяленнямі? Крэпасць абаранялася доўга, пра гэта ведаюць усе.

А вось з насельніцтвам, якое пакінула горад у поўным складзе, у блогера выйшла прамашка. Шкада, што не напісаў куды выехалі: у Волагду, Ташкент, Самарканд ці, наогул, адплылі ў Турцыю. Каб так стала, то і ядрэна, колькі б тысяч людзей засталася жывымі! А так пакінуць горад паспелі партыйныя работнікі, спецыялісты, у асноўным з тых, хто прыехаў сюды ў 1939 годзе. Іх мясцовае насельніцтва называла «восточнікамі», бо прыехалі з усходу. Але ўдалося з'ехаць далёка не ўсім, ды пра гэта крышачку пазней.

Жыхары горада засталіся з сем'ямі, малымі дзецьмі. Ім трэба было неяк жываць. Мне пашчасціла быць знаёмай з сям'ёй брэсцкіх інтэлігентнаў Яраслава і Раісы Шырнюкоў. Яраслаў Захаравіч раскажваў, як яны перажылі гады акупацыі. Вайну ён і жонка сустрэлі маладымі спецыялістамі. Яраслаў Захаравіч у 30-я гады скончыў «школу тэхнічну», па-нашаму — аўтадарожны тэхнікум, па спецыяльнасці будаўніцтва дарог і мастоў. Раіса Андрэеўна ў Варшаве атрымала дыплом урача-стаматолога. З першых дзён акупацыі яна абучыла мужа навыкам зубнога тэхніка, разам яны працавалі ў стаматалагічным кабінэце. Так зараблялі на кавалак хлеба, так змаглі перажыць цяжкі перыяд. Дык што, такіх, як яны — называць баязліўцамі?

Альбо варта лічыць такімі 20 тысяч вязняў брэсцкага гета, што былі вывезены на знакамітую Бронную гару і расстреляны там? Гэта, па сучасных мерках, цэлы райцэнтр людзей, якія, паводле меркавання спадара Лебедзева, пакінулі акупіраваную тэрыторыю. Не, яны не пакінулі, іх спачатку загналі ў гета, а потым, у лістападзе, калі стаялі першыя маразы, павезлі да Броннай гары. Там людзей распраналі дагала, каб забраць усялякія каштоўнасці, і ўжо голымі гналі амаль кіламетр да ямы. Потым адзін паліцай на судзе раскажваў, як малы хлопчык, лежачы ад холоду, крычаў: «Мама, хутчэй бы ўжо куля, а то няма сілы трываць!» Ну што ты будзеш рабіць: баязлівец.

Такой жа была і падпольшчыца Галіна Аржанова, калі прасіла яду ў сваіх таварышаў. Маладая дзяўчына, зямлячка Арцемя Лебедзева, яна прыехала ў Брэст пасля заканчэння Маскоўскай фармацэўтычнай школы. Працавала ў аптэцы. З пачаткам акупацыі стала падпольшчыцай. Ну якая падрыхтоўка, якія навыкі канспірацыі ў звычайнай дзяўчы-

ны? Схапілі яе, катавалі так, што многім героям і смельчакам не спілася. Знявечылі да непазнавальнасці, а дабіцца нічога не змаглі. У турме прыбрала цыганка Люба, яна і раскажвала потым, і запіскі перадавала ад Галі. Дык вось Галіна ў адной з запісак прасіла перадаць ёй стрыхніну, мукі сталі невыноснымі. Але не паслухалі таварышы-падпольшчыкі, не дайшло да іх, што кожны чалавек мае мяжу трываласці. Мучылася яшчэ некалькі дзён, пакуль яе, напаяўваю, не павесілі. Цела прыгажуні, нечай дачкі, вісела яшчэ чатыры дні... Падпольшчыкаў было многа ў Брэсце, у тым ліку жанчын.

Прывяла не звязаныя паміж сабой прыклады, якія за мінуту ўзніклі ў памяці, а калі паглядзець якія-небудзь даведнікі, іх можна працягваць бясконца доўга. Але не ў тым рэч. Вельмі здзіўляе, як зараз людзі з пакалення ўнукаў і праўнукаў тых, хто «сербануў» акупацыі, лёгка вешаюць ярлык баязліўца адразу тысячам незнаёмым людзей. Добра, седзячы на маскоўскай печы, праз 75 гадоў ацэньваць тых, хто жыў ва ўмовах вайны. Хто перажыў — ужо герой. Колькі ім і пасля акупацыі давялося выпактаваць! На фронце прызваных у 1944-м з вызваленых тэрыторый падвяргалі асаблівай праверцы. Бывалі выпадкі, у ВУ не прымалі, бо жыў ва ўмовах акупацыі. У лагер можна было трапіць па першым падазрэнні з абцяжваючымі абставінамі ў выглядзе чатырох гадоў фашысцкага рэжыму ў тваім горадзе альбо вёсцы. Татальныя праверкі, масавае падазрэнне ў супрацоўніцтве. І вось вам — адгалоскі паліткі, якую праводзіла ў жыццё НКВД. Відаць, сам таго не жадаюць, спадар Лебедзеў выступіў як дастойны нашчадак супрацоўнікаў асобых аддзелаў.

Святлана ЯСКЕВІЧ.  
yackevich@zviazda.by

## СЁННЯ

### Сонца

	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск —	7.34	18.16	10.42
Віцебск —	7.26	18.04	10.38
Магілёў —	7.24	18.06	10.42
Гомель —	7.19	18.05	10.46
Гродна —	7.49	18.32	10.43
Брэст —	7.47	18.35	10.48

### Месяц

Першая квадра 09.10—15.10.  
Месяц у сузор'і Рыб.

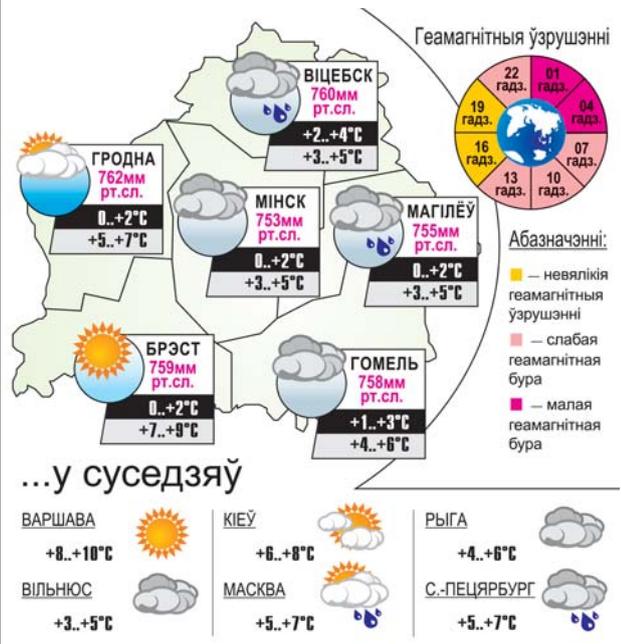
### Імяніны

Пр. Аляксея, Вячаслава, Леаніда, Міхаіла, Пятра, Рыгора.  
К. Ранаты, Даніэля, Эдуарда.



Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

## ЗАЎТРА



■ Ну і ну!

### ПАДЛЕТАК ПРАГУЛЬВАЎ З СЯБРАМІ БАЦЬКОЎСКІЯ ГРОШЫ

Чацвёра адзінаццацігадовых падлеткаў у сталіцы на працягу чатырох месяцаў кралі грошы ў мужчыны, што працяваў у інтэрнаце. Па інфармацыі Ленінскага РУУС г. Мінска, агульная сума ўрону склала 10 тысяч рублёў новымі (сто мільёнаў недэнамінаванымі).

Пацярпелы пражываў у інтэрнаце з жонкай і непаўналетнім сынам, які без дазволу ўзяў ключ ад пакоя, дзе бацька захоўваў грошы ў валюце. Ён браў іх часткамі, пакуль сябры стаялі побач і назіралі, каб ніхто не ішоў. Непаўналетні траціў сродкі на забавы, набываў для сяброў дарагія падарункі: напрыклад, веласіпед за 600 рублёў, мабільны тэлефон iPhone, спартыўны інвентар, двум сябрам ён купіў клетку з трыма хамякамі, яшчэ аднаму проста даў 600 рублёў. Дарэчы, на гэтыя грошы маці сябра набыла тэлевізар. На працягу лета прыцэліў штодня каталіся на атракцыёнах у парках забаў, некалькі разоў на дзень хадзіў у «Макдональдс». Пры разборцы падлеткі растлумачылі, што прасілі ў мужчын, якія злоўжывалі спіртным, абмяняць ім валюту ў абменніках, абцягваючы ў якасці ўзнагароды набыць для іх алкаголь.

Паколькі дзеці не дасягнулі ўзросту, з якога надыходзіць кримінальная адказнасць, у адносінах да іх бацькоў складзены адміністрацыйныя пратаколы. Штраф можа скласці да дзесяці базавых велічынь. Будзе разгледжана пытанне аб пастаноўцы падлеткаў на ўлік у інспекцыі па справах непаўналетніх.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

### Даты

### Падзеі

### Людзі

#### 13 КАСТРЫЧНІКА

**1792** год — закладзены першы камень у падмурак рэзідэнцыі прэзідэнта ЗША, якая з 1902 года стала больш афіцыйна называцца «Белым домам». Белы дом — пастаянная рабочая рэзідэнцыя прэзідэнта ЗША — знаходзіцца ў самым цэнтры Вашынгтона, на Пенсільванія-авеню. Участак для будаўніцтва Белага дома выбраў першы прэзідэнт ЗША Джордж Вашынгтон згодна з актам кангрэса, які прадпісаў рэзідэнцыі амерыканскага ўрада знаходзіцца «на адлегласці не больш за 10 міль ад ракі Патамак».

**1880** год — нарадзіўся Саша Чорны, рускі паэт-сатырык. Ён пакінуў Расію пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Гэтае рашэнне працягнула яму жыццё і дало магчымасць радаваць чытачоў сваімі кнігамі яшчэ шмат гадоў. Спачатку Чорны жыў у Вільні, дзе ім былі напісаны вершы пра гістарычную Літву, цыкл «Руская Пампея», у якім паэт прызнаецца, што для яго «няма шляхоў назад», а таксама кніга дзіцячых вершаў «Дзіцячы востраў». Улетку 1930 года Саша Чорны з жонкай пасяліўся ў маленькай хатцы



на поўдні Францыі, дзе і памёр 5 жніўня 1932 года на 52-м годзе жыцця — перанажыў сэрца, дапамагаючы суседзям тушыць пажар. На яго магіяй пліце высечаны радок з верша Пушкіна: «Жыў на свеце рыцар бедны». Аляксандр Міхайлавіч сапраўды быў падобны на таго самага беднага рыцара. Бязлітасны ў сваёй сатыры, у жыцці ён быў вельмі душэўным і добрым чалавекам.

**1896** год — нарадзіўся Мікалай Шчакаціхін, мастацтвазнаўца, педагог. З 1922 года працаваў у БДУ, адначасова з 1925-га — у Інбелкульце, у 1929—1930 гг. у АН Беларусі. Адзін з заснавальнікаў беларускага мастацтвазнаўства.

**1946** год — 70 гадоў таму нарадзіўся Уладзімір Сямёнавіч Кузьмін, беларускі фізік, доктар фізіка-матэматычных навук. Аўтар навуковых прац па фізіцы металаў і звышцвёрдых матэрыялаў, нестацыянарнай кагерэнтнай спектр-раскапіі кандэнсаваных асяроддзяў. Распрацаваў тэарэтычныя асновы ўліку ўздзеяння неаднастайнасцяў магнітнага поля на транспартныя з'явы ў гіперправодзячых металах.

### Было сказана

Пятрусь МАКАЛЬ, паэт:  
«Не адкладвайце на потым добрых спраў,  
Не адкладвайце на потым справядлівасці».

### УСМІХНЕМСЯ

— Мама, а ў нашага таты ёсць бацькі?  
— Вядома, ёсць, гэта ж бабуля Валя і дзядуля Віця.  
— А навошта яны нам яго аддалі?

нае, каб футра прыгожа адбівалася ў дыямантах!

Дасведчаны сапёр Вася памыліўся адзін раз і... прыйшлося ажаніцца.

Я не лянiвы, я энергазбегаральны.

Размаўляюць дзве дамы:  
— Усе мужыкі п'юць!  
— А мой гад яшчэ і ёсць!

— Верачка, што табе падарыць?  
— Ды што хочаш! Галоў-

Тэхнічка, якая прапрацавала ў школе 20 гадоў, можа з адлегласці ў 100 метраў трапіць анучай у рухомую цэль.



Малюнак Аляксандра КАРПЮКЕВІЧА.